

Nationella MINORITETER

Förskolan
där barnen
talar fem
språk

sid 10

Äldreboende
med
judiska
traditioner

sid 16

Att få använda
sitt språk
– En mänsklig
rättighet

sid 18

Uppväxt i
Svinalängorna

sid 12

True Talent-
vinnaren
Dimitri Keiski:
– Man ska
följa sin
dröm

sid 24

Skidstjärna & tornedaling

Charlotte Kalla:

– Jag blir glad när jag hör meänkieli på radion sid 4-5

Hemma
hos
5
familjer

Judar • Romer • Samer • Tornedalingar • Sverigefinnar

Minoriteters rättigheter ska värnas fullt ut

Sverige har alltid varit ett land med flera språk och kulturer. Under de århundraden landet växte fram expanderade det över områden befolkade av normmän, danskar, finnar, ester, samer, tornedalingar med flera. I perioder har tyska och franska varit dominerande inom handel och i eliten. Här bor också sedan länge en judisk och en romsk minoritet.

De flesta av oss brukar uppröras över hur minoriteter behandlas i andra länder. Ursprungsfolkningar runt om i världen har fördrivits, trakasserats och diskriminerats. Sverige är och ska vara en stark röst i världen för minoriteters rättigheter. Men vi ska påminna oss om att minoriteter även i Sverige har drabbats och drabbas av fördomar och diskriminering. Mycket återstår att göra för att skapa ett Sverige där alla människor har samma möjligheter. Därför har riksdagen fattat beslut om en ny minoritetspolitisk strategi för våra fem nationella minoriteter (som också är ett urfolk), judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar.

”Sverige är och ska vara en stark röst i världen för minoriteters rättigheter.”

Målet är att ge skydd åt Sveriges nationella minoriteter, stärka deras möjlighet till inflytande och stödja deras språk så att de

hålls levande. Skydd behövs eftersom minoriteter fortfarande upplever fördomar och diskriminering. Inflytandet är viktigt, så att inte minoriteter blir överkörda av majoriteten. Språket är kopplat till våra minnen och vår kultur. Det skapar en samhörighet med andra som talar samma språk. Får vi tala det språk som vi kan bäst blir vi starka och kan lättare ta ansvar för våra egna liv.

Vårt land har aldrig varit enbart svenskt, och kommer aldrig att bli det. Vårt land och vårt välstånd har byggts av människor från skilda kulturer och med skilda språk. Det är den grund vi står på, och den grund som vi bygger vidare på. Sverige ska vara ett land som fullt ut värnar minoriteters rättigheter.

Erik Ullenhag
Integrationsminister

FOTO: JOHAN ÖDMAN

fakta

NATIONELLA MINORITETER OCH MINORITETSSPRÅK

- Bakgrunden till Sveriges minoritetspolitik är Europarådets arbete med mänskliga rättigheter och minoritetsfrågor. Nationella minoriteter och landsdels- eller minoritetsspråk finns i många länder i Europa.
- Judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar är Sveriges erkända nationella minoriteter och jiddisch, romani chib, samiska, finska och meänkieli är erkända minoritetsspråk.
- Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk från 2010 stärker de nationella minoriteternas rättigheter och möjligheter. Lagen innebär att minoritetsspråken ska skyddas och främjas och de nationella minoriteterna ska kunna behålla och utveckla sina kulturer. Myndigheter är skyldiga att informera om minoriteternas rättigheter och ge dem inflytande i egna frågor.
- Kanske var tionde svensk tillhör någon nationell minoritet. Någon etnisk statistik finns dock inte eftersom registrering med etnisk tillhörighet som grund inte är tillåten i Sverige. Siffrorna i denna bilaga bygger på uppskattningar och principen om självidentifikation.

MINORITETSPOLITIKENS MÅL

Diskriminering och utsatthet

Diskriminering, utsatthet och missgynnade av personer som tillhör nationella minoriteter ska bekämpas.

Inflytande och delaktighet

De nationella minoriteternas möjlighet till reellt inflytande och delaktighet ska stärkas bland annat genom samråd med myndigheter.

Språk och kulturell identitet

De nationella minoriteternas språk och kulturer ska skyddas och främjas. Personer som tillhör nationella minoriteter ska kunna tillägna sig och använda sitt modersmål och utveckla en egen kulturell identitet.

Innehåll

Charlotte Kalla Skidstjärnan med rötter i Tornedalen sid **4**

Sveriges fem nationella minoriteter Från Europakonvention till svensk lag sid **6**

Familjen Ram Ett medvetet val att ha barnen i en judisk skola sid **8**

Lilla Björn i Kiruna Förskolan med fem språk sid **10**

Författaren Susanna Alakoski – Jag har aldrig träffat en ond människa sid **12**

Familjen Gyllenbäck Man har alltid ögonen på sig sid **14**

Judiskt äldreboende Tillbaka till våra rötter sid **16**

Professor Leena Huss Det är en självklar rättighet att få tala sitt eget språk sid **18**

Samiskt språkcenter Alla behövs om samiskan ska räddas sid **19**

Familjen Åhrén Vi har aldrig dolt vårt samiska ursprung sid **20**

Revitalisera mera Vi ska stärka den sverigefinska identiteten sid **23**

Domino Kai Romerna 500 år i Sverige sid **24**

Familjen Kumpula-Kostet Magkänsla för meänkieli sid **26**

Familjen Kosunen Perunka Tvåspråkighet är en tillgång i arbetslivet sid **30**

Högskoleverket föreslår: Så här ska minoritetsspråken stärkast sid **32**

Ortnamnsregister Ortnamn visas på flera språk sid **33**

Dimitri Keiski,
vinnare av True
Talent 2011
sid.24

FOTO: TV3 / ANTON ÖSTLUND

www.minoritet.se

activemedia
PARTNER

PRODUCERAD AV:

Active MediaPartner Nordic AB

REDAKTION: Per-Åke Hultberg & Johanna Engholm

FORMGIVNING: Camilla Lindmark

REPRO: Bildrepro Sthlm AB

TRYCK: Mittmediaprint

FÖR BILAGOR KONTAKTA:

Active MediaPartner Nordic AB,
Martin Wallenberg, tel: 070-743 25 26
martin.wallenberg@activemediapartner.com
www.activemediapartner.com

VID FRÅGOR OM INNEHÅLLET

KONTAKTA:

Helena Cronsell
Länsstyrelsen i Stockholms län
Tel: 08-785 44 11, 070-387 44 11
Helena.Cronsell@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/stockholm

Isabella Nutti
Sametinget
Tel: 063-15 08 50, 070-666 22 72
isabella.nutti@sametinget.se

www.minoritet.se

LÄNSSTYRELSEN
I STOCKHOLMS LÄN

Foto: Kiruna kommun

Samiska, meänkieli och finska har en självklar plats i Kiruna

– Att höra finska, samiska och meänkieli talas är en naturlig del av vardagen här i Kiruna, men den nya minoritetslagen tillsammans med satsningen på vårt Språkcentrum har onekligen gjort att intresset för modersmålsundervisningen fått ett kraftigt uppsving.

Det säger Riitta Kotavuopio-Olsson, rektor för nya Raketskolan som står färdig att tas i bruk nu till hösten, en skola där de tre nationella minoritetsspråken finska, samiska och meänkieli får en självklar plats tillsammans med svenska. Men så har det sannerligen inte alltid varit i den här delen av landet.

– Vi har växt upp med enspråkiga skolor trots att en stor del av befolkningen talat just finska, samiska och meänkieli i sina hem. Det här språkförtrycket – att det egna språket inte är fint nog har på många sätt varit negativt för många människor här i våra trakter, säger Riitta Kotavuopio-Olsson, som själv är uppväxt på finska sidan gränsen i Tornedalen och har finska som modersmål.

Hon har fått berättat för sig om hur det var på svenska sidan gränsen när hon växte upp på 60- och 70-talet. Att prata finska i skolan var inte populärt, om ens tillåtet. Det var först när hon som modersmåls lärare i svensk skola själv kunde konstatera att en omsvängning var på gång, från mitten av 80-talet och framåt, då det började bli mer socialt accepterat att välja modersmålsundervisning på de lokala minoritetsspråken.

Egen kommunal enhet

Sedan några år tillbaka organiseras all modersmålsundervisning i Kiruna av Språkcentrum, en egen kommunal enhet som servar samtliga skolor i centrala Kiruna med ambulerande lärare. Nya Raketskolan är inget undantag i det fallet, men den nya skolan är ändå tänkt att ha ett något större fokus på modersmålsundervisning genom att erbjuda fortsatt utbildning för de elever som kommer från språkförskolan Lilla Björn, som bedriver delar av sin verksamhet på de nationella minoritetsspråk som finns i Kiruna.

Men även själva skolan är värd ett eget kapitel. Det handlar alltså om en kommunal grundskola – förskoleklass till åk 9 – med plats för cirka 700 elever, en skola

som ska ersätta den tidigare grundskolan i stadsdelen Lombolo som brann ner för ett par år sedan. Men det är ändå ingen vanlig skola.

Speciell arkitektur

Här har Kiruna kommun medvetet valt att satsa hela 250 miljoner kronor, med bland annat en arkitektur som är minst sagt speciell – en liggande raket som väl synlig kommer att bli ett nytt landmärke för hela staden. Lägg därtill en konstnärlig gestaltning utöver det vanliga – en procent av totalkostnaden för skolan ska gå till utsmyckning – en satsning som lockade 158 konstnärer från hela landet att skicka in nästan 300 förslag. Intill skolan byggs dessutom en imponerande idrottsanläggning

– Rakethallen – med bland annat två fullstora sporthallar.

– Nya Raketskolan är på många sätt en unik satsning, inte bara här i Norrbotten utan i hela Sverige, säger projektledaren Sten Suup och betonar att man verkligen har tänkt på barnen och deras behov.

– Det känns riktigt bra för mig som jobbat i skolans värld i 35 år att nu få avsluta med att vara med om att skapa något så speciellt. Att satsa stort på barnen, vår framtid, känns fantastiskt.

Senaste teknik och pedagogik

Sten Suup berättar engagerat om den nu snabbt framväxande skolan, inte bara att det ska vara modernt, fint och snyggt i största allmänhet. Här finns också all senaste teknik och pedagogik med bland annat smartboards kopplade till elevernas datorer. Dessutom en nära kontakt med universitet och högskolor för att få tillgång till den senaste forskningen. Hela verksamheten ska vila på vetenskaplig grund är det tänkt.

– Men vi har även stort fokus på mångfald och minoriteter, poängterar rektor Riitta Kotavuopio-Olsson. Kunskap och kännedom om de nationella minoriteternas

Nya Raketskolans arkitektur är minst sagt speciell, en liggande raket som kommer att bli ett landmärke för hela staden.

språk och kultur berör alla elever. Inte minst i Kiruna där en stor del av befolkningen talar andra modersmål än svenska. De barn som tillhör de nationella minoriteterna ska redan i förskolan få möjlighet att utveckla en flerkulturell tillhörighet.

Viktigt att utveckla sitt modersmål

Efterfrågan på modersmålsundervisning har som sagt ökat påtagligt den senaste tiden, meänkieli mest. När det gäller samiska fyller de två statliga sameskolorna som finns i Kiruna kommun – en i Kiruna stad och en i Karasuoando – en stor del av behoven.

– Att utveckla sitt modersmål, även lära sig andra språk, är oerhört viktigt, inte bara för språkutvecklingen utan även för elevens identitetsutveckling. Och det räcker inte med att tala språket i hemmiljön. Utan fortsatt stöd av samhället finns det risk att språken dör ut.

Foto: Mimma Sillasvuo, MeänTornionlaakso.

Vi hittar vägar ur den språkliga garderoben

Genom drama, lekar, sång och andra kulturella aktiviteter inspirerar Sari Oja och Leif Häggbo barn, ungdomar och vuxna i Övertorneå att prata mer finska och meänkieli.

Leif Häggbo, vikarierande minoritetsspråkshandläggare i kommunen berättar hur arbetet baseras på vad de kallar de två ”till:en”: tillgänglighet och tillåtelse.

– Vi vill betona språglädjen och hitta nya tillvägagångssätt. Därför har vi utbildat kommunens pedagoger i hur de kan jobba simultant med de olika språken på nya, spännande sätt. Att spela hockey på finska eller måla på meänkieli öppnar upp för nya ord och släpper prestationskraven. Det gör inget om det blir fel, bara man pratar på, betonar han.

Att just lust, frivillighet och glädje är grundläggande i kommunens språkarbete märks tydligt.

Dockan pratar meänkieli

En del barn kan vara blyga och känna sig hämmade i att prata finska eller meänkieli. Då använder jag en docka som inte kan prata svenska. När dockan pratar på och lär barnen rim och ramsor brukar spänningarna släppa och nyfikenheten tar över, berättar Sari Oja, kulturpedagog och språkambassadör.

I och med att finska och meänkieli representeras i teater, sång, radio- och tv-program, idrott och sådant som barn och ungdomar är intresserade av kommer språket av bara farten, menar Leif Häggbo och Sari Oja. Ett positivt inslag är att elever nu säger att det är coolt att kunna meänkieli.

Hålla språket levande

Man räknar med att 54 procent i Tornedalen har finsk bakgrund, den återstående delen talar meänkieli. Trots att språken ofta talas hemma märks det varken i skolan eller i det offentliga rummet där det mesta sker på svenska.

– Efter gränsdragningen 1809 blev svenskan officiellt språk i Sverige och finskan förbjöds. Många skämdes och slutade tala finska och meänkieli. Idag ser vi en helt annan utveckling. Det är tydligt att människor har saknat att ha sina vardagsspråk erkända och det märks att många är stolta. Det är så inspirerande att få arbeta med att hålla språken levande. Att få föra dem ut ur den språkliga garderoben, säger Sari Oja.

• Projektet sker inom ramarna för barn- och utbildningsnämndens språksatsning Kieliprojektet och finansieras av statsbidrag för förvaltningskommuner.

• Förutom en rad aktiviteter för barn och ungdomar anordnas efter work-träffar för alla åldrar där intressanta personer håller föredrag, samt diktläsning och musikkvällar. Allt på meänkieli och finska.

• Kommunens övriga nämnder anordnar andra intressanta språkprojekt, ex. för äldre.

Övertorneå kommun
Förvaltningskommun
för finska och meänkieli

Läs mer på www.overtornea.se

Skidstjärnan med rötter i Tornedalen

De finska sportjournalisterna vill gärna intervjuas Charlotte Kalla på finska och blir besvikna när det inte går. Charlotte Kalla är uppvuxen i Tornedalen – men utan att kunna meänkieli eller finska.

– Mamma och pappa valde att inte prata meänkieli med barnen. Idag känns det tråkigt att jag inte fick med mig ett språk gratis, säger hon.

24-åriga skidstjärnan Charlotte Kalla behöver knappast någon närmare introduktion när det gäller hennes fantastiska skidmeriter. Hon har satt Tarendö och Tornedalen på kartan där hon till och med hedrats med en staty. Men som tornedaling kan hon idag sörja att hon inte fick med sig meänkieli under sin uppväxt. Det var svenskan som prioriterades.

– Vi hade meänkieli ett par gånger i veckan på lågstadiet för att lära oss vissa ord och förstå vad ortsnamnen betydde men inställningen då var att man inte ville lära sig meänkieli eller finska, tyvärr.

Det har funnits situationer då hon verkligen hade velat kunna meänkieli. Charlottes mor- och farföräldrar kommer från Finland och hon har inte kunnat prata med dem utan att ha med sig sin mamma som tolk.

– När man blir äldre inser man hur tråkigt det är att jag inte fick med mig språket. Jag skulle gärna lära mig det, säger hon. När Charlotte var yngre hade

”Jag vet att elit-idrotten bara är en del av livet och om jag slutar vid 30 så är det kanske dags att börja fundera på familj. Men oavsett vad jag gör vill jag ha nya utmaningar.”

hon en vallaexpert som bara pratade meänkieli och pappan fungerade som tolk.

– Det var så många gånger jag önskade att jag själv kunde förklara hur skidorna kändes.

Idag bor Charlotte i Sundsvall tillsammans med sin pojkvän som kommer därifrån. Hon lämnade Östersund där hon bott sedan hon var 20 år. Hon har svårt att svara på frågan var hemma

an en

FOTO: TORNEDALEN MEDIA

Charlotte Kalla.

och Gällivare. Det känns mer som hemma.

Att höra meänkieli på radion, P4 Norrbotten, eller komma hem och höra byborna prata språket gör Charlotte glad. De få gånger hon är ledig från skidåknningen, under julen och på senvåren, brukar hon passa på att åka till Tärendö. Och trots att hon egentligen är ledig från skidåknningen har hon svårt att hålla sig

egentligen är.

– Jag flyttade så tidigt från Tärendö. Först flyttade jag till Gällivare för att gå gymnasiet och sedan till Östersund

när jag var 20 år. Men jag trivs väldigt bra redan, här i Sundsvall, här har jag inte bara skidåknningen

som det var i Östersund

och Gällivare. Det känns mer som hemma.

från spåren den tiden på året.

– Det är ju så fint på våren så jag brukar åka ändå när jag är hemmavid. Hemma känner jag till spåren väldigt bra. Som sjuåring tyckte jag att det var världens största backar, säger Charlotte med ett skratt.

Det var i Falun under en skidtävling som en finsk reporter ville intervjua Charlotte på finska men det gick inte så bra.

– Därför brukar jag vara försiktig med att säga att jag förstår lite grann när jag pratar med media.

Världscupen är i full gång och likaså Charlottes skidkarriär men hon inser att det finns ett slut på elitidrottskarriären.

Vad skulle du jobba med om du inte åkte skidor?

– Vet inte riktigt, kanske skulle jag ha pluggat till läkare. Jag vet att elitidrotten bara är en del av livet och om jag slutar vid 30 så är det kanske dags att börja fundera på familj. Men oavsett vad jag gör vill jag ha nya utmaningar, avslutar Charlotte.

MALIN ANDERSSON JUNKKA

Charlotte Kalla

» **Ålder:** 24 år

» **Bor:** Sundsvall

» **Gillar:** Att resa till värmen.

» **Några meriter:** OS-guld Vancouver 2010, Jerringpriset 2008.

» **Född och uppväxt:** Tärendö, Pajala kommun.

Från Europakonvention till svensk lag

– så här gick det till

Samerna är vårt urfolk – fastslaget av riksdagen 1977 – och har precis som tornedalingar alltid varit här. Finska talades i norra Sverige långt innan svenskan bredde ut sig i mer modern tid. Finsktalande har också funnits i Mellansverige sedan medeltiden medan romer och judar funnits här lika länge som svensk statsbildning, det vill säga sedan 1500-talet. Dessa grupper utgör Sveriges fem historiska nationella minoriteter, sedan 2010 enligt svensk lag.

Men processen att skydda och värna Europas minoriteter och deras språk började långt tidigare.

– Europakonventionen om mänskliga rättigheter från 1950 är fundamentet och själva startpunkten i processen, säger Lennart Rohdin, chef för minoritetsenheten på Länsstyrelsen i Stockholms län, som tillsammans med Sametinget på regeringens uppdrag ansvarar för uppföljningen av att lagen efterlevs.

Efter andra världskriget fanns ett behov av att stärka respekten för mänskliga rättigheter i Europa och även stärka skyddet för Europas minoriteter. Inte minst judar och romer hade drabbats mycket hårt under kriget. Ett konkret resultat var bildandet av Europarådet och tillkomsten av Europakonventionen om mänskliga rättigheter.

– Nästa stora händelse var murens fall 1989. Plötsligt fanns ett antal potentiella nya öst- och centraleuropeiska medlemmar i Europarådet utöver de tidigare. Det dittills ganska allmänt

hållna skyddet för minoriteter ansågs behöva stärkas. Resultatet blev två nya konventioner som de nya medlemsstaterna måste godkänna och ratificera innan de kom med. För de tidigare medlemmarna var det dock inget krav och för Sverige därför ingen självklarhet, berättar Lennart Rohdin.

1996 tillsatte svenska regeringen en parlamentarisk utredning – minoritetsspråkskommittén – med uppdrag att titta på huruvida Sverige skulle ratificera de nya konventionerna. I december 1999, tog riksdagen beslutet att ratificera de två konventionerna och därmed erkänna att Sverige har fem historiska nationella minoriteter. Samtidigt erkändes de fem språken: samiska, romani chib, meänkieli, jiddisch och finska. Sju kommuner i Norrbotten blev då ålagda att ingå i förvaltningsområdena för samiska, meänkieli och finska. Kommuner som därmed hade högre krav på sig gentemot minoritetsgrupperna utöver det grundskydd för de nationella minoriteterna som gällde i hela landet.

– Riksdagens beslut fick dock inte det genomslag som var tänkt.

Ett problem var att myndigheter inte uppfattade förändringen eftersom det inte var svensk lag. Den breda politiska enigheten gjorde dessutom frågan medialt ointressant och därmed allmänt okänd, säger Lennart Rohdin.

En svensk lag för att stärka minoritetspolitiken behövdes uppenbarligen. 2004 påbörjades en utredning som så småningom utmynnade i "Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk", giltig från 1 januari 2010. Nu blev ytterligare ett antal kommuner ålagda att ingå i de olika förvaltningsområdena, tretton i det

samiska och arton i det finska. Det blev dessutom möjligt för andra kommuner att ansöka om att frivilligt ansluta sig till förvaltningsområdena. Omgående knackade fyra kommuner på dörren, Västerås, Borås, Surahammar och Krokoms. Sedan dess har ytterligare fjorton kommuner tillkommit.

– Det är utan tvekan en succé som nog ingen

hade väntat sig. Det är oerhört glädjande att de nationella minoriteterna ute i kommunerna, främst de finska, tagit till vara möjligheten att driva opinion för att få kommunerna att ställa upp på villkoren. Vi hade inte räknat med att det skulle gå så snabbt, avslutar Lennart Rohdin.

PER-ÅKE HULTBERG

"Europakonventionen om mänskliga rättigheter från 1950 är fundamentet och själva startpunkten i processen."

– Det finns gott om missuppfattningar om de nationella minoriteterna. En av de vanligaste är att man ofta kallar dem för invandrare. När man pratar om invandrare handlar det om integration och att komma in i det svenska samhället. Med minoritetsgrupperna är det raka motsatsen, de har alltid funnits i Sverige och är väl integrerade. För dem handlar det om att upprätthålla och bevara kulturen och språken, säger Lennart Rohdin.

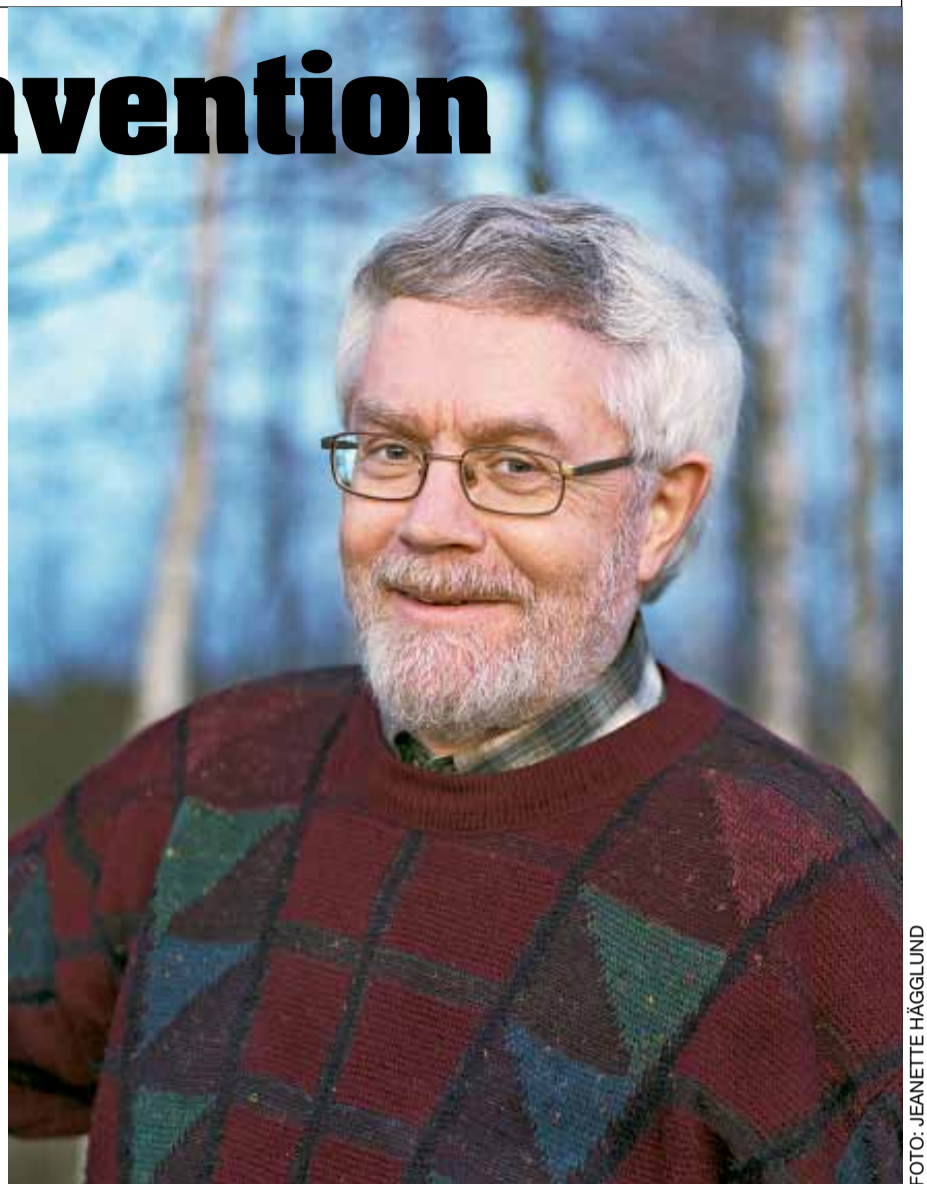
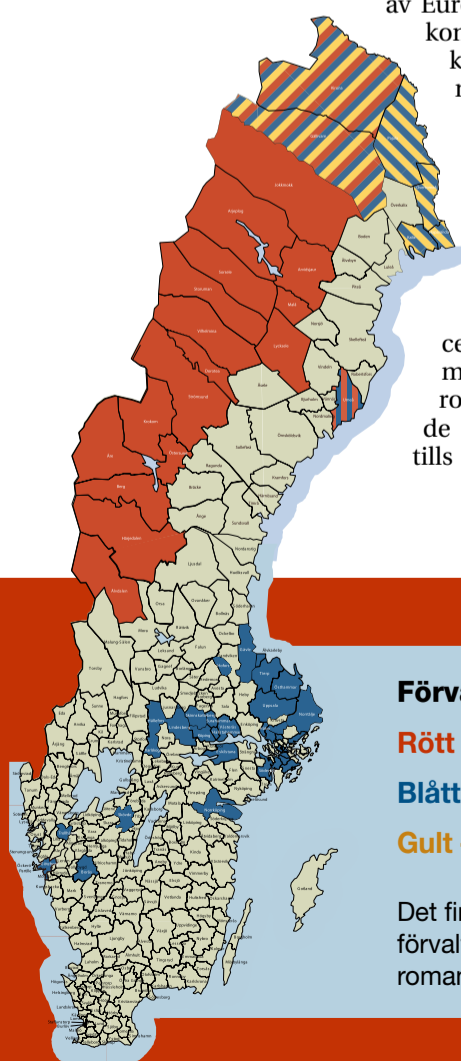

FOTO: JEANETTE HÄGGLUND

Förvaltningsområden:

Rött – samiska

Blått – finska

Gult – meänkieli

Det finns inga motsvarande förvaltningsområden för romani chib och jiddisch.

Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk

• Lagen ger ett grundskydd som gäller i hela landet och för samtliga fem nationella minoriteter. Grundskyddet ger rätt till information, skydd av kultur och språk samt delaktighet och inflytande.

• Dessutom finns ett utökat skydd i förvaltningsområdena där samer, finnar och tornedalingar har en historisk geografisk förankring, t.ex samer i Kiruna eller sverigefinnar i Eskilstuna. 56 kommuner och 12 landsting och

regioner ingår i ett eller flera förvaltningsområden.

• Om du pratar samiska, finska eller meänkieli och bor inom ett sådant område kan du ställa högre krav. Exempelvis kan du som förälder begära att få förskoleverksamhet helt eller delvis på samiska, finska eller meänkieli. Samma sak gäller inom äldreomsorgen. Du har också rätt att kommunicera med myndigheter muntligt och skriftligt på ditt minoritetsspråk.

Eskilstuna kommun

Full fart när Eskilstunas Kynäilijät spelar teater på Lyrickaféet.

Eskilstuna – årets sverigefinska minoritetskommun 2010

Eskilstuna kommun har minst sagt lyckats bra inom förvaltningsområdet för finska språket. Det har gjort att andra kommuner i landet visat stort intresse att ta efter och lära av Eskilstunas framgångsrika minoritetsarbete. Och som kronan på verket blev man årets sverigefinska minoritetskommun 2010.

– Det är en jättekul utmärkelse, ett kvitto på bra jobb och en markering av sverigefinnarnas betydelse för Eskilstuna, säger Sirpa Lindelöf, utvecklare på Eskilstuna kommun.

De senaste åren arbetar allt fler kommuner med minoritetsfrågor. Eskilstuna ansökte 2005 om att få ingå i förvaltningsområdet för finska språket. Men att arbeta med minoritetsfrågor är egentligen inget nytt för Eskilstunas del. Ända sedan mitten av 1900-talet har minoritetsfrågor varit en angelägenhet för kommunen. Man till och med ansökte om att få bli förvaltningskommun redan innan möjligheten fanns, berättar Sirpa Lindelöf.

– På 1960-talet värvade metallindustrin här i Eskilstuna arbetskraft från Finland. I takt med att allt fler flyttade hit uppstod behovet att erbjuda all sorts myndighetsinformation på finska. Det arbetet tog fart under 60- och 70-talet och har gjort att den finska kulturen och språket blivit en naturlig del av Eskilstuna.

Sirpa Lindelöf är född i Eskilstuna, har finska föräldrar och talar både svenska och finska. Hon berättar om betydelsen att lyfta fram finskan som en naturlig del i kommunens identitet.

– Det här handlar om rätten att söka sin historia. Det är extra viktigt i och med att så många och så stor del av befolkningen har sina rötter i Finland.

Sirpa Lindelöf, Utvecklare med ansvar för kommunens arbete med nationella minoriteter och särskilt då arbetet med förvaltningsområdet för finska språket.

gen finns flera finskspråkiga avdelningar med många finsktalande bland personalen.

På Stadsbiblioteket har det sedan flera decennier till-

Finskspråkiga alternativ

Kommunen har drygt 97 000 invånare. Av dem har idag närmare 17 000 personer finsk anknäring – alltså nästan var femte invånare. Självklart finns därför finskspråkiga alternativ inom såväl skola som äldreomsorg sedan flera år tillbaka. Sirpa Lindelöf berättar om förskoleverksamheter med både helt finskspråkiga grupper och tvåspråkiga grupper. Här finns en grundskola som erbjuder undervisning på finska. Även inom äldreomsorgen finns flera finskspråkiga avdelningar med många finsktalande bland personalen.

baka funnits en stor avdelning med finsk litteratur och finska tidskrifter. Av bibliotekets årliga bokanslag är en betydande del vikt för finsk litteratur. Regelbundet anordnas finska kulturarrangemang som lyrikcaféer, bio, teater och musikföreläsningar. Nyligen har de finska föreningarna firat 50-årsjubileum. Kommunens finska inslag har alltså på många sätt skapat en kulturrikedom som är ovärderlig.

Finska arvet

På näringslivssidan syns även det finska arvet i staden. En hel del företag har finsk anknäring med finskspråkiga namn och det är ingen tvekan om att tvåspråkigheten kan vara en dörröppnare på arbetsmarknaden, förklarar Sirpa Lindelöf.

Idag nämns Eskilstuna som en föregångskommun när det handlar om minoritetsarbete. Flera kommuner har varit på besök i syfte att ta lärdom av Eskilstunas framgångsmodell.

– Vi har jobbat med det här så länge så för oss är det inga konstigheter. Det vi fokuserar på nu är att tydliggöra, synliggöra och lyfta fram vårt arbete. Vi har en bra grund så det handlar mer om att sätta guldkant på tillvaron.

Det kan exempelvis handla om att erbjuda kurser i finska för kommunanställda. Vi använder också statsbidraget till att utöka antalet kulturaktiviteter och stärka förskolans inköp av finsk litteratur, avslutar Sirpa Lindelöf.

Kontakt med Eskilstuna:

I Eskilstuna finns mycket service på finska i de kommunala verksamheterna. Det finns finsktalande personal i växeln och receptionen i stadshuset. Varje förvaltning i kommunen har dessutom en finsktalande kontaktperson som kan informera och hänvisa inom sin förvaltnings verksamhetsområden.

För mer info, besök: eskilstuna.se/suomeksi

Eller ring:

Riitta Kinnari, samhällsväglare 016-710 20 69
Sirpa Lindelöf, utvecklare/koordinator 016-710 12 55
Maire Dahlman, kultursekreterare 016-710 23 76

FAMILJEN RAM

JUDAR • Det finns uppskattningsvis 20 000–25 000 judar bosatta i Sverige. • Minoritetsspråket är jiddisch.

» Israel Ram, 90 år, pensionär

» Daniel Ram, 53 år, Key account manager

» Samuel Ram, 12 år

Bor: Stockholm, Stockholms län

Ett medvetet val att ha barnen i en judisk skola

90-årige **Israel Rams** levnadsöde har tagit honom kors och tvärs över världen för att slutligen landa i Stockholm där han bott sedan 1957. Där bor också hans två söner, **Josef och Daniel, med familjer.**

Israels modersmål är jiddisch, sönerna kan också jiddisch men förstaspråket var svenska och deras barn kan förstå lite eller ingen jiddisch alls. Daniels son Samuel, 12 år, går på den judiska Hillelskolan i Stockholm och lär sig hebreiska, ett språk som han kan prata med mamma och med släktingarna i Israel.

– Jag kan väl en skolhebreiska som jag kan träna på när pappas kusiner kommer på besök. Det är lättare att förstå än att prata. Jag läste också jiddisch under en termin i skolan, men det fastnade inte lika lätt, säger Samuel.

Farfar Israel visade sig tidigt vara språkbegåvad och det är inte så underligt att han idag behärskar fem språk. Hans hem var trespråkigt: jiddisch, hebreiska och polska.

Och han berättar med ett leende att hans språkerövringar började när han som 3,5 år liten pojke fick scharlakansfeber och hela familjen evakuerades från

jiddisch utantill. Det var en sensation!

Israels släkt splittrades under trettio- och fyrtiotalen, några emigrerade till Brasilien, andra till Peru och han flydde själv över till den ryska sidan när den tyska ockupationen började. Under andra världskriget ingick han i den Röda armén men 1944 blev han svårt skadad, skjuten i höften, och fick återvända hem till Vilna (idag Vilnius).

När han träffade sin blivande fru flyttade de till Sverige. Med sig hade de sonen Josef, och Daniel föddes i Stockholm.

– Mitt huvudspråk har alltid varit svenska men mina föräldrar pratade jiddisch och jag snappade upp allt mer så det blev mitt andraspråk. Föräldrarna brukade använda jiddisch så att vi inte skulle förstå vad de sa men när de insåg att vi började förstå mer och mer bytte de till polska, säger Daniel och ler.

För Israel var det inget konstigt val att låta sönerna få svenskan som förstaspråk. Tanken var att föräldrarna skulle kunna lära sig svenska genom dem. Israel lärde sig förstås också svenska i sitt yrkesliv. Men även där har jiddisch varit en viktig del. Under flera decennier fram till helt nyligen har han översatt texter till jiddisch på uppdrag av myndigheter.

– Vi hade ingen utöver föräldrarna att prata jiddisch med och då blev det inget riktigt flyt i språket. Jag förstår mer än jag kan prata, säger Daniel.

Men i vuxen ålder har han återerövat språket och gått

FOTO: JOHAN JEPSON

Tre generationer av familjen Ram. Israel, 90 år, Samuel, 12 år och Daniel, 53 år lever judiskt liv men det är bara Israel som pratar, läser och skriver på jiddisch.

kurser i jiddisch och deltagit i de årliga jiddischseminarierna med judiska föreläsare från hela världen. Att kunna förstå föredragen på jiddisch och delta i samtalen blev en kick.

Daniel tycker att jiddisch är ett roligt och uttrycksfullt språk som han hoppas att barnen ska kunna mer av i framtiden.

– Jag försöker prata lite jiddisch med dem, använda och förklara uttryck. Och vi ska prata mer om hur vi ska göra framöver

med modersmålsundervisning i jiddisch, säger han.

Samuel har åkt på de judiska sommarlägren tre år i rad och även om få eller ingen alls kunnat prata jiddisch så har de lärt sig mycket om det judiska livet och kulturen.

Familjen menar att språket är viktigt men minst lika viktigt är det att bevara traditioner, och därför är det ett medvetet val att ha barnen i en judisk skola.

Israel använder jiddisch med

FOTO: ERIK MÅRTENSSON

”Jag försöker prata lite jiddisch med dem, använda och förklara uttryck.”

Daniel Ram

hemmet. Kvar blev Israel med sin far och pappan gick till en bokhandel och köpte ett pussel med jiddischbokstäver på. Efter några dagar ytterligare ett. Och till slut hade Israel knäckt språkkoden.

När familjen kom tillbaka lagom till påsken kunde jag läsa

fakta judar

» Det finns ca 20 000–25 000 judar i Sverige varav ca 4 000 talar jiddisch.

» 1774 kom Aaron Isaac till Stockholm. Han var sigillgravör och stensnidare från Mecklenburg. Han var den förste juden som fick tillstånd att bosätta sig i Sverige utan att konvertera till kristendomen.

» Under 1600- och 1700-talen talades jiddisch främst i Östeuropa men i samband med emigrationer under 1800-1920 spreds språket över hela världen.

» Judendomen är inte bara en religion utan många judar är icke-religiösa. Att vara jude är ett sätt att leva och att se på världen.

» Shabbat, Jom Kipur, Chanuka och Pesach är några av de stora judiska högtiderna.

sin hustru och vänner som kan språket men svenskan har tagit över allt mer.

Daniel tror att jiddisch har stora möjligheter att överleva som språk, inte minst tack vare de religiösa judarna. Och för Sveriges del tror han att den nya minoritetslagen och rättigheten till modersmålsundervisning kan leda till en språkrevitalisering.

– Med åldern har jag mer och mer börjat inse att det är roligt att kunna jiddisch och ha användning för språket, säger Daniel.

ANN-HELÉN LAESTADIUS

FOTO: ERIK MÅRTENSSON

– Vi är stolta över vår historia och vårt rika språkutbud här i Kalix. Tillsammans skapar svenskan, meänkieli och finskan ett rikt och levande samhälle som vi verkligen vill värna om. Språk och dess kultur i olika former ger ett mervärde för hela samhället, och som vi nu i ännu större utsträckning vill uppmärksamma och stödja, säger Kenneth Björnfot, controller vid Kommunledningskontoret i Kalix kommun.

Sedan februari 2011 ingår Kalix i förvaltningsområdena för meänkieli – tidigare tornedalsfinska – och finska. Ett ansvar som minst sagt förpliktigar. Det innebär bland annat att varje individ i Kalix kommun har rätt att begära såväl skriftlig som muntlig service på meänkieli och finska. Språklagen och Lagen om nationella minoriteter berör utöver kommunal service även vissa statliga myndigheter.

– Kommuner som ingår i förvaltningsområden har ett särskilt ansvar att ge service och stöd på minoritetsspråken inom förskola och äldreomsorg, och nu pågår kartläggning av de språkliga resurserna i finska och meänkieli i kommunen och behovet av stöd bland våra invånare, säger Kenneth Björnfot.

Lyfta minoritetsspråken

Han poängterar att kommunen långt innan vi ingick i förvaltningsområdena arbetat med minoritetsspråken, dock har det inte varit på ett samordnat och systematiskt sätt. Men detta ställer alltså betydelsefulla krav och regler för kommunen.

Hela resan till att ingå i förvaltningsområdena tog sin början våren 2010 när det kom ett medborgarförslag som lyfte frågan. I Kalix har 15 procent av befolkningen finskt ursprung – vilket är närmare 2 500 personer, såväl unga som gamla.

– Det är verkligen viktigt att bevara och värna om våra minoritetsspråk som har funnits i Sverige i flera hundra år. Samiskan, finskan och meänkieli är språk som alltid funnits vid sidan om svenskan i våra trakter, säger Kenneth Björnfot.

Kalix kommun satsar just nu på att höja och stärka utbudet av litteratur på finska och meänkieli. I kommunens bibliotek ska facklitteratur, tidningar och tidskrifter på minoritetsspråken få en allt mer framträdande roll.

Kulturell identitet

Han berättar om det betydelsefulla greppet att man som kommun i förvaltningsområdena inrättat ett samråd med de föreningar som företräder språken. Här handlar det om att stödja den kulturella identiteten med olika projekt. En viktig sak är ett de statliga medel som utgår hanteras som en egen budget av samrådsgruppen, och där man riktar de ekonomiska medlen till både kommunal som föreningsverksamhet, för att stödja kommunens minoritetsspråk.

– Genom att uppmärksamma, belysa och lyfta fram våra erkända minoritetsspråk tror jag att vi på ett naturligt sätt kan skapa nyfikenhet och därigenom också mera kunskaper om den gemensamma historia som format oss till det vi är idag, avslutar Kenneth Björnfot.

KALIX KOMMUN

www.kalix.se

Förskolan med fem språk

Tervetuloa. Bures boahitin.

Välkommen. På vägen i entrén hänger flaggor på rad och ovanför flaggorna finns välkomstskyltar på respektive språk. Förskolan Lilla Björn i Kiruna är en språk- och kulturförskola med inriktning mot tre av våra minoritetsspråk samt tecken som stöd.

Förskolechefen Katarina Sixten Inga berättar att det finns flera anledningar till profileringen. Dels har Kiruna alltid varit ett mångkulturellt samhälle där svenska, finska, meänkieli och samiska talas, dels har minoritetslagstiftningen medfört att allt fler börjar känna en stolthet över att tillhöra någon av minoritetskulturerna och dels vill man från förskolans sida redan från tidig ålder motverka fördomar och främlingsfientlighet gentemot andra kulturer.

– Genom att profilera oss vill vi stärka barnens självkänsla, ge dem en trygghet i sin egen identitet och få dem att känna hur värdefulla just de är som individer. Vårt resonemang kretsar hela tiden kring att språkkunskaper och kunskaper om olika kulturer och traditioner är en rikedom att bära med sig, säger Katarina Sixten Inga och berättar att Lilla Björn är öppen för alla barn. En nyfikenhet eller ett intresse för språk och andra kulturer räcker för att föräldrar ska kunna ansöka om en plats för sina barn vid förskolan.

Det var i oktober förra året som den nya profileringen invigdes efter ett år av planering och förberedelser. En teaterpjäs spelades upp och replikerna framfördes på svenska, finska, meänkieli och samiska men även med tecken som stöd som också ingår i

Den moderna världen möter den traditionella. Barbie och Ken har fått samiska kolter. Kolterna är sydda av Lena Taaveniku, samisk/svensk fritidspedagog.

”Genom att profilera oss vill vi stärka barnens självkänsla, ge dem en trygghet i sin egen identitet och få dem att känna hur värdefulla just de är som individer.”

Siri på förskolan Lilla Björn i Kiruna visar sina bellingskor, traditionella samiska vinterskor, gjorda av hennes gammelfarbror. I bakgrunden: svensk- och finsktalande förskolepedagogen Tiina Pikkarainen.

Svensk- och finsktalande förskolepedagogen Tiina Pikkarainen berättar om rymden för Edwin, Lisa, Siri, Ella och Maya.

språkprofileringen.

– Pjäsen bygger på en saga och sagan är själva grunden i vårt lärande, vi väljer sagor som svarar upp till läroplanens kunskapsmål och som också har ett genustänk i sig. Sagan väver vi sedan ihop med språk och kultur och med trygghet som är värdegrunden i vårt arbete, berättar Katarina Sixten Inga.

Lilla Björn har 46 barn fördelat på tre avdelningar. All personal kan svenska men de som också talar finska och meänkieli är samlade på

en avdelning, detsamma gäller för den samisktalande personalen. Men när det händer något utöver det vanliga deltar hela huset. Som när Finlands självständighetsdag firades den sjätte december i fjol.

Tiina Pikkarainen som redan för över 30 år sedan utbildade sig till tvåspråkig förskollärare berättar att alla barnen fick fina inbjudningskort och kom uppklädda dagen till ära.

– En ur personalen klädde ut sig till Finlands president och kom och besökte oss i långklän-

ning. Vi åt finsk supé och dansade finska danser. Vi hade också en trubadur som sjöng svenska och finska barnsånger.

Hela förskolan firade också den samiska nationaldagen den sjätte februari. För att barnen skulle få en inblick i det samiska samhället bjöd Lena Taaveniku in sin drygt 90-åriga mor som kunde berätta hur samer levde längre tillbaka i tiden.

– Barnen fick också kasta lasso, sitta på renhudar, smaka på renkött och lyssna på jojk. Dagen skapade en nyfikenhet hos barnen för den samiska kulturen som höll i sig hela varen. Jag tror att även om du inte förstår eller kan tala ett språk fullt ut så blir acceptansen för att alla kanske inte lever precis som du så mycket större när du hör språket runt i kring dig och får ta del av kulturen det hör till, säger Lena Taaveniku.

Lena Rova som talar meänkieli framhåller vikten av att bevara mi-

noritetsspråken. Utövarna av meänkieli krymper från generation till generation. Det är oftast förskolebarnens far- och morföräldrar som talar språket.

– I och med att vi för språkarvet vidare så kan det också bli en slags upprättelse för den äldre generationen som många gånger fått känna på att språket inte varit välkommet att kunna.

Att språk- och kulturprofileringen gett resultat märker Katarina Sixten Inga, men det är inte bara barnen som vunnit på profileringen.

– Personalen har också blivit mer trygga i sin egen identitet och sin etniska tillhörighet, det är sådana här gånger man märker hur viktigt det är att man redan som liten får med sig sitt språk och sin kultur. Jag hoppas att framtidens barn ska få vara stolta över sin identitet och ta det för naturligt att olikheter berikar.

Det är coolt att tillhöra Sveriges urfolk

Det började 2010 med att en handlingsplan togs fram för Östersunds minoritetsarbete. Även planering för en tvåspråkig förskola drogs igång. Men det var först när den samiska språkambassadören var på plats i somras som arbetet med minoritetsreformen tog fart framåt.

”Vi måste berätta om arbetet med språkrevitalisering, varför det är så viktigt”.

– Ja, nu är det fullt fokus, säger Anna Kråik och skrattar. Som samisk språkambassadör är det hennes uppgift att samordna och i viss mån organisera de aktiviteter som kan tänkas dyka upp med språkrevitalisering som mål.

– Mycket har hittills handlat om att skapa medvetenhet inom kommunens olika förvaltningar om att vi är en tvåspråkig kommun med allt vad det innebär. Det gäller ju att vara förberedd och ha de resurser som krävs för att kunna leva upp till det som lagen säger. Det är också viktigt att lyfta det faktum att samiska språket och kunskap om samisk kultur är en merit vid rekrytering till olika kommunala befattningar. Genom att rekrytera från de nationella minoriteterna får kommunen tillgång till ett nätverk inom minoriteterna. Dessa nätverk tror jag är nyckeln till om kommunen lyckas med arbetet eller inte.

Positiv respons

Anna Kråik, som själv är same och tillhör Handölsdalens sameby, berättar att responsen från kommunens anställda

da varit mycket positiv. Men arbetet handlar självklart också om att informera och synas utåt, både mot den samiska befolkningen och mot allmänheten i stort.

– Vi måste berätta om arbetet med språkrevitalisering, varför det är så viktigt. Varför lägga ner ett sådant hästjobb när det kanske bara handlar om några hundra personer? Att skapa förståelse för att det handlar om hjärtats språk, som blivit illa tilltygat så länge och att det nu gäller att skapa olika språkarenor så att samiskan får en chans att överleva.

Ungdomarna viktiga

Det mest påtagliga resultatet hittills är den tvåspråkiga, samiskt inriktade avdelningen Bovtse – Renen – på Mossipans förskola som startade vid årsskiftet. Barnen kommer här att jobba med teman kopplade till det samiska årets åtta årstider, olika göromål och aktiviteter där även språket naturligt kommer in.

– Vi kommer också att starta upp seniormöten för de äldre under våren, men även verksamhet för ungdomar.

Många med samisk bakgrund från andra kommuner kommer till Östersund för att studera, och just ungdomarna är viktigt när det gäller arbetet med att revitalisera och förnya språket, poängterar Anna Kråik.

Sveriges urfolk

Det kommer nu en språkbadsgeneration – Gielebiesie – som har mycket språk i sig, som kan tala samiska, som inte skäms och känner sig udda utan istället tycker att det är coolt att tillhöra Sveriges urfolk.

– Jag är optimist, har man inte under 200 år med hårt förtryck lyckats döda samiskan, så ska vi nog se till att både språket och samisk kultur lever vidare till kommande generationer.

www.ostersund.se

ÖSTERSUNDS
KOMMUN

Arbetar du ... med nationella minoriteter?

Beställ vårt meddelandeblad nr 5/2010.

Där kan du läsa mer om vad lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk innebär.

Tillhör du ... en nationell minoritet?

Beställ vår fickfolder ”Visste du att ...”

Där får du stöd i mötet med socialtjänsten och hälso- och sjukvården.

www.socialstyrelsen.se

Vi tar vår uppgift på allvar

Foto: fotografina.se

Vi har satt upp sydsamiska skyltar på vårt hus.
Vi har sydsamiska texter på vår hemsida.
Snart är vår handlingsplan klar...

I och med nya lagar och goda ambitioner har den sydsamiska kulturen och det sydsamiska språket fått en stark och tydlig roll i landet. Nu ska det samiska lyftas fram. På Länsstyrelsen Jämtlands län bidrar vi till det.

Tidigare har samerna osynliggjorts.
Det är slut med det nu...

För mer information kontakta:
Claes Ahlström, informationschef
063-14 60 00, 070-648 78 62

www.lansstyrelsen.se/jamtland

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Leenestávroe Jiemhten leene

– Jag har aldrig träffat en ond människa

Första gången Susanna

Alakoski hörde ordet

Svinalängorna var hon vuxen och arbetade som socionom.

En kollega avslöjade att det var namnet på bostadsområdet där Susanna växte upp. Först blev hon tyst och kände sig kränkt. Men när Susannas debutroman skulle få en titel valde hon ändå namnet – Svinalängorna.

FOTO: ROBERT BLOMBÄCK

Min första tanke var att hon hade rätt i att vi var svin, men det stämde inte. Jag har sällan känt en sådan värme och solidaritet som fanns där. Bakade man bröd gav man ett till grannen. Jag har sett mycket misär, men inte träffat en enda ond människa, säger Susanna Alakoski med eftertryck.

Hon är född i Vasa i Finland, men kom till Sverige på 1960-talet med sina föräldrar. Debutromanen Svinalängorna bygger på Susannas personliga upplevelser och är trots en sorglig kuliss ändå fylld med mycket humor.

– För mig hör sorg och glädje ihop. Trots att det fanns många dysfunktionella familjer hördes det ändå mycket skritt.

Hemma pratade familjen finska och eftersom det fanns många landsmän var finska det dominerande språket i umgängeskretsen. Susanna beskriver

FOTO: ROBERT BLOMBÄCK

”Ett förlorat språk är en stor sorg.”

Susanna Alakoski

sin resa att börja prata svenska som en process. Hon lyssnade på rytmen och klangen i det nya språket, men var tyst. När hon började i första klass upptäckte hon att hon kunde prata flytande svenska.

Det erbjöds ingen hemspråksundervisning, vilket Susanna kan tycka är tur i oturen, eftersom hon tvingades prata svenska. Men hon kan ändå känna en förlust eftersom finskan inte blev fortsatt lika bra genom åren.

– Ett förlorat språk är en stor sorg. Det är lättare att förlora en tand än ett språk, säger Susanna Alakoski.

De flesta invandrabarnen blir föräldrarnas tolkar eftersom de tar upp det nya språket lättare. I Susannas fall blev hennes mamma också duktig på svenska. Mamman hade rest utomlands som ung och kunde engelska vilket gjorde att steget till att lära sig svenska inte var så stort.

Däremot blev Susanna inringd av polisen i Ystad som ville ha hjälp att tolka. Hon var tioårig när hon cyklade till polisstationen för att

tolka för nyanlända som bara kunde tala finska.

– Jag minns att det hände vid ett par tillfällen. Jag tror att de bladdrade igenom telefonkatalogen, så fick man åka dit och hjälpa till, beroende på vilket språk man kunde.

Susannas skrivande började med att hon lyssnade. Det fanns många olika nationaliteter i området där hon växte upp och i den kretsen bjöds det på många berättelser. De kunde inte skriva utan delade med sig av sina historier muntligt. Flera av dem hade suttit i fängelse eller skulle komma att göra det.

– På mina skrivarkurser börjar vi alltid med en berättarafton. Jag säger att man ska skriva som man talar. Skriv det som rösterna säger i huvudet!

Själv började Susanna med att skriva kortprosa. Men hennes

redaktörer sa till henne att skriva längre. En novell som skulle varit med i en antologi om andra generationens invandrare blev istället början på Svinalängorna som även blivit filmatiserad och vunnit priser.

– Svinalängorna har jag ett kallt förhållande till, det är så konstigt för ibland tror jag inte att jag skrivit den, säger Susanna.

Men Finland har hon inte något kallt förhållande till. Hon är där flera gånger per år och har visat sina tre barn det land där hon är född. Men att hon inte gett barnen det finska språket är till viss del en sorg.

– Jag orkade inte psykiskt att prata finska med dem, fast för mig handlar identitet inte bara om språk. De har fått del av den finska identiteten genom våra resor dit, säger Susanna Alakoski.

HAFIDA EL-ABED

Susanna Alakoski

» **Ålder:** 49 år

» **Har:** tre barn, är ofta i Finland och tycker om finska piroger.

» **Bor:** Gustavsberg

» **Gillar:** Fakta

» **Böcker:** Svinalängorna, Håpas du trivs bra i fängelset, Dagens Harri mfl.

» **Född och uppväxt:** Vasa i Finland men kom på 60-talet med sina föräldrar till Sverige

Förskolan Äpplet i Huddinge

Joanne Turkia och dottern Nicoline läser en bok.

– Här på Äpplet ges barnen möjlighet att tala finska hela dagarna eftersom vi alltid har finsktalande personal på plats, förklarar Leena Norder, förskolechef på förskolan Äpplet i Huddinge.

Den finska avdelningen med 17 barn mellan ett och fem år, startade 2010. Det var resultatet av den då nya lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk, och utifrån efterfrågan att få möjlighet att välja finskspråkig verksamhet.

Här på förskolan Äpplet har alla barn på den finska avdelningen minst en finsktalande förälder och enligt Leena Norder ökar behovet ständigt av fler förskoleplatser för barn med finsk bakgrund.

Förskolan följer den svenska läroplanen Lpfö98/10 men verksamheten sker på finska.

Att få möjligheten att tidigt utveckla sitt modersmål är väldigt viktigt, dessutom är språket grunden till självkänsla och tillit. Svenskan kommer ju automatiskt ändå, förklarar Leena Norder. Sagor, sånger och lekar är självklara inslag varje dag, dessutom firas finska högtider och traditioner. Till exempel självständighetsdagen och lilljul, förklarar förskollärare Marja Hautanen.

Det kan Joanne Turkia intyga, vars dotter, Nicoline 2,5 år, går på den finska avdelningen. För Joanne var det självklart att ge sin dotter samma möjlighet som hon själv fick att lära sig finska tidigt.

– Jag blev överlycklig när jag såg att det skulle starta en finskspråkig förskola. Utöver att det är en del av ens ursprung har det finska språket för min del inneburit många fördelar, både i arbetslivet och privat, säger Joanne Turkia.

– För att bli tvåspråkig livet ut krävs att man får båda språken tidigt i livet. Att Nicoline nu får tala finska i förskolan är en fantastisk möjlighet. Har man som vi två språk i familjen, vilket är en stor tillgång, är det verkligen värt att satsa allt på att ge barnen möjlighet att lära sig båda.

Björnkulla äldreboende

När Nina Westerholms mamma, Raija Westerholm 89 år, för sju år sedan inte längre kunde bo kvar hemma erbjöds hon en plats på den finska avdelningen på Björnkulla äldreboende i Huddinge.

– Det kändes fantastiskt, säger Nina.

– Mamma har bott i Sverige sedan 1957 så nog kunde hon tala svenska alltid. Men med åren och på grund av demens blev svenskan allt sämre, och finskan allt viktigare, för att kunna kommunicera och göra sig förstådd. Därför är det så skönt att hon nu kan bo på ett hem där personalen kan finska.

Raija som inte längre kan se har på grund av ålder och sjukdom mer eller mindre tappat det svenska språket. När minnet börjar svikta är det modersmålet som sitter kvar, vilket märks, enligt dottern Nina.

– När de sjunger sånger och finsk musik spelas lever mamma upp. Hon minns och kan alla gamla visor och ramsor från sin barn- och ungdom. Hon till och med

Från vänster: enhetschef Hilikka Tauriainen, dottern Nina Westerholm och mamma Raija Westerholm.

rättar dem som inte riktigt sjunger korrekt, säger Nina Westerholm och skrattar.

Finskspråkig personal

Björnkulla äldreboende, som för tillfället byggs ut, har haft finskspråkig personal sedan 2002. Hilikka Tauriainen, chef för äldreboendet berättar att kommunen tidigt förstod att dessa frågor är viktiga att jobba med. Hit kommer dessutom regelbundet både Svenska

kyrkans finska avdelning i Huddinge och volontärer från kommunens finska föreningar och sjunger, dricker kaffe och umgås med de äldre. Något som självklart uppskattas av de äldre.

– Att kunna göra sig förstådd och att bli förstådd är jätteviktigt, särskilt när man blir äldre. Man får mental stimulans och blir både piggare och gladare, säger Hilikka Tauriainen.

Lyckliga äldre

En annan viktig del av livet på den finska avdelningen är firandet av de finska högtiderna med tillhörande mat. Dit hör självständighetsdagen som är betydelsefull för många äldre, även mors dag är speciell i den finska kulturen, berättar Hilikka Tauriainen.

– Huddinge kommun har alltid varit positivt inställda till dessa behov och vårt arbete generellt här på Björnkulla. Det är också viktigt att komma ihåg att finsk äldreomsorg inte kostar mer än vanlig äldreomsorg. Vi får bara lyckliga äldre.

HUDDINGE
KOMMUN

FAMILJEN GYLLENBÄCK

ROMER

- Det finns uppskattningsvis 50 000–100 000 romer och resande i Sverige.
- Minoritetsspråket är romani chib.

» Hans Gyllenbäck, 60 år, artist.

» Mirelle Gyllenbäck, 25 år, journalist.

Bor: Bro, Upplands-Bro kommun, Stockholms län.

Hemma
hos **5**
familjer

När **Mirelle Gyllenbäck** gick i skolan blev hon mobbad och när hon började i mellanstadiet placerades hon i en förberedelseklass trots att hon var duktig. Man sa att hon inte hängde med, men troligen handlade det bara om att hon var rom. Mamman flyttade dottern till en annan skola och allt förändrades.

Man har alltid ögonen på sig

25-åriga Mirelle Gyllenbäck har pluggat till journalist, läst etnologi på högskolan och nu går hon programmet Internationell migration, etniska relationer på Södertörns högskola samtidigt som hon jobbar med ett jämlikhetsprojekt på Arbetsförmedlingen.

I dag är hon 25 år och journalist, har erfarenhet av arbete på DO, skriver på en c-uppsats i offentlig rätt på Södertörns högskola och jobbar heltid med ett jämlikhetsprojekt på Arbetsförmedlingen.

– Det finns de som säger att man gör avkall på sin romska identitet om man utbildar sig men så är det absolut inte. Jag har kommit min romska identitet ännu närmare tack vare att jag utbildat mig, säger Mirelle.

”Det finns de som säger att man gör avkall på sin romska identitet om man utbildar sig men så är det absolut inte.”

Hemma hos familjen Gyllenbäck i Bro har det alltid funnits en vilja att integrera sig i samhället, att finnas med i debatten

och att värna om det romska ursprunget. Så det är inte underligt att Mirelle avancerat i karriären. Pappa Hans är omåttligt stolt och även han får ge sig ibland när Mirelle argumenterar. Till exempel har hon valt att inte ha på sig de traditionella romska kläderna som hennes mamma ibland har. Mamman kommer från den finskromska kalegruppen.

– Min identitet sitter inte i kläderna. Stoltheten och kulturen finns i annat för mig, säger Mirelle.

Hans har sitt ursprung i gruppen resande, hans mor i sin tur kom från den tyska sintistammen som också var de första att komma till Sverige redan på 1500-talet. Hans familj var ett cirkus- och artistfolk som reste runt i Sverige. Deras språk var romani, som är en undergrupp till romernas språk romanes

som talas över hela världen.

– Vi talar en svensk romani. Det betyder att vårt språk inte har samma grammatik som romanes, utan vi har hämtat vår grammatik från det land vi lever i och har svenska ändelser på våra ord. Likadant är det med kale som har en stark influens av det finska språket, förklarar Hans.

Mirelle kan inte prata vare sig sin mammas eller pappas dialekt flytande. Hon förstår och kan använda sig av fraser och uttryck, men svenska är hennes förstaspråk.

– Jag umgås med romer och jobbar med romer och jag lär mig att jämföra och se likheter i de olika dialekterna och förhoppningsvis ska jag lära mig någon av dem flytande. Kale ligger mig närmast, säger Mirelle.

Hans säger att språket är det första som håller ihop en grupp,

men både han och Mirelle poängterar att seder och bruk som följer med den romska kulturen är precis lika identitetsskapande.

– Jag är glad över att det finns en sådan öppenhet idag, att man kan prata om vårt språk. Förut fick inte sådana samtal förekomma. Då var vårt språk ett hemligt språk. Det fanns ju ingen grammatik eller skrift heller och man använde språket för att andra inte skulle förstå. Vi var det hemliga folket med det hemliga språket, säger Hans.

Hur viktigt är språket för dig?

– Språket är en del av identiteten, en hörnsten. Det får inte försvinna. Man klarar sig långt på fraser och uttryck, man behöver inte kunna tala helt – man har det ändå i sitt hjärta och sinne, säger Hans.

Assimileringspolitiken i Sverige med förbud att prata annat

– Vårt enormt gamla ursprung har gett oss en identitet att vara stolt över och hålla fast vid. Vi är jättestolta, det kan ingen ta ifrån oss, säger Hans Gyllenbäck.

FOTO: JOHAN JEPSSON

fakta romer

» I Sverige finns mellan 50 000 och 100 000 romer och resande som tillhör olika grupper och talar olika varieteter av romani chib t.ex kalderash, kaale, lovari, romungri, arli, resandehomer.

» Romer har funnits i Sverige åtminstone sedan början av 1500-talet. Detta kan man läsa om i Stockholms stads tänkebok från 1512.

» Den 8 april är romernas internationella dag. Romerna har en egen flagga och gemensam sång Gelem Gelem som betyder jag vandrar jag vandrar.

» Romer tilläts inte bosätta sig eller gå i skolan förrän i slutet av 1960-talet, med undantag för resandefolket som utsattes för kraftiga assimileringåtgärder.

än svenska har satt sina spår, liksom försöken att ta ifrån romerna deras traditioner.

– Jag kommer ihåg när vi var små och vi romer fick lägenheter. Staten tänkte, då försvinner de, de syns inte så då finns de inte, säger Hans.

Än idag frodas diskrimineringen mot romer, på arbetsmarknaden, bostadsmarknaden och i det vardagliga livet.

– Man tänker alltid på det här, att man måste försöka visa upp sin bästa sida, vi är nog med att aldrig störa grannar. Man har alltid ögonen på sig, säger Hans.

Mirelle säger att många inte kan gissa vilket ursprung hon har eftersom hon inte uppfyller förutfattade meningar om hur framförallt romska tjejer ska se ut och klä sig. Hon vet att det tisslas och tasslas när romer kommer till nya jobb – hur ska det bli att ha en rom på jobbet?

Och just därför känns det extra viktigt att driva Arbetsförmedlingens projekt "Jämlikhet för romer på arbetsmarknaden" som ska ta fram en utbildning för både arbetsgivare och anställda med målet att eliminera diskrimineringen på lång sikt.

– Vi kan ju själva säga med stolthet att det vi gjort har funkat. Är man i ett socialt underläge och har varit förtryckt är skola och utbildning det enda som hjälper. Man kan leva i två världar, man kan hålla fast vid det ena och inte stänga dörren för det andra, säger Hans.

ANN-HELÉN LAESTADIUS

Finska föreningen i Tumba/Botkyrka lagar Karelska Piroger. Amilia Virta, Emma Virta, Amanda Virta, Taina Virta, Jonna Brandt, Meja Edin, Raija Kemppavinen.

Foto: Erik Mårtensson

Karelska piroger och friidrott på finska

Botkyrka kommun sticker ut bland kommuner inom förvaltningsområdet för det finska språket. Framförallt i fråga om kulturaktiviteter för den yngre generationen där en stor del bedrivs genom de lokala finska föreningarna. Genom bland annat friidrott, teater och matlagning förs finska traditioner och språket vidare.

– Den sverigefinska kulturen är en del av vårt kulturarv och att föra traditioner, kultur och språket vidare till nästkommande generationer är oerhört viktigt, säger Taina Virta på Tullinge-Tumba Finska Förening.

Som första kontakt med kommunen finns finskspråkig personal på kontaktcentret samt ett knappval på telefon som leder dit. Även två medborgarkontor har finskspråkig personal. Dessutom finns en finsk ingång till kommunens hemsida.

Det redan påbörjade arbetet med riktade insatser i syfte att förstärka och bevara det finska språket och det sverigefinska kulturarvet fortsätter nu vidare. Barn och ungdomar som har grundläggande kunskaper i finska erbjuds modersmålsstråning eller modersmålsundervisning på nybörjarnivå. Numera erbjuds även förskoleverksamhet delvis på finska. Dessutom finns den fristående Sverigefinska skolan – förskola och grundskola – som sedan länge har allsidig undervisning på finska.

– En viktig del i arbetet är att nå ut till kommunens finska medborgare med information om alla aktiviteter som man kan ta del av. En av dem är matlagning där vi lär barn och ungdomar att baka karelska piroger som är något av en finländsk nationalrätt. Det är jätteroligt och mycket uppskattat, intygar Taina Virta.

Lika uppskattat är det samarbete som Kultur och fritid har med Uusiteatteri, som spelar sina pjäser på finska. Projektet Drömdeg ger ungdomar möjlighet att själva skapa sin dröm inom musik och film.

Det viktigaste med alla insatser är att språket inte dör ut bland svenskar med finsk bakgrund, betonar Taina.

– Språket är grunden till ens identitet och viktigt för att förstå vår bakgrund, men även för att kunna umgås med släkten i Finland. Därför är det oerhört betydelsefullt att kunna erbjuda möjligheten att tala finska.

Ett område där behovet växer är äldreomsorg och hemtjänst. Den kommunala äldreomsorgen värnar om bevarandet av det finska språket och kulturen. Finskspråkiga medborgare ska därför kunna prata finska i sina kontakter med kommunen. Det finns en finsk demensavdelning på Alby Äng, en mötesplats för äldre i Hallunda och en nyinvigd bastu på Silverkronan.

Kommunstyrelsens ordförande, Katarina Berggren, menar att ytterligare insatser behövs innan man kan vara fullt nöjd.

– Vårt hittills mycket fruktbara utvecklingsarbete fortsätter i samrådsgruppen mellan kommunens förvaltningar och våra engagerade invånare i Tullinge-Tumba Finska Förening, Finska PRO, Svenska Kyrkans finska grupp samt Sverigefinska skolan och dess föräldraförening.

”EN VIKTIG DEL I ARBETET ÄR ATT NÅ UT TILL KOMMUNENS FINSKA MEDBORGARE MED INFORMATION OM ALLA AKTIVITETER SOM MAN KAN TA DEL AV.”

www.botkyrka.se

BOTKYRKA KOMMUN
Långt ifrån lagom

Tillbaka till våra rötter

På gården nedanför Leopold Sommerfeldts fönster spelar skolbarnen bandy. Han berättar att han ofta ser de äldre vinka från balkongerna till sina yngre släktingar därnere.

– Det är alltid liv och rörelse här, även om det är ett ålderdomshem, säger han. Men var är de små barnen?

De kanske chanukkapysslar, säger Inger Nilsson Azulay. Ikväll startar chanukka, då kommer barnen till oss för att underhålla, sjunga och äta chanukkamunkar. Inger är verksamhetschef på Neuberghska ålderdomshemmet och Bambergerska vårdhemmet som har en judisk inriktning. Hon visar runt och berättar att här också finns en judisk Montessoriskola och en judisk förskola.

– Vårt kök lagar maten till dem, säger hon. Den är helt kosher för att alla ska kunna bo här, även de som har den mest ortodoxa synen. Men inne i sin egen lägenhet gör var och en som den vill.

Barnen kommer ofta med till köket för att hämta maten och på så sätt möts generationerna i vardagen.

– Här kommer matvagnen, säger Leopold. – Det är bara rester kvar, säger kvinnan som drar vagnen.

– Det förstår jag när det är du som kör, säger Leopold och skrattar.

Han berättar att han varit aktiv i den judiska församlingen och i idrottsföreningen.

Många av dem som bor här har han känt se-

dan de var små. För ett år sedan flyttade han in i en av de nybyggda hyreslägenheterna.

– Jag har tillgång till hela huset med matsal och aktiviteter. Det finns till exempel en grupp som löser sudoku och ibland är det filmförevisning – sist var det Spelman på taket. För ett par veckor sedan var det en stor idrottstävling, och då gick jag ner till biblioteket för att titta på den stora TV:n. Men där satt fyra kvinnor och såg på en polsk kanal, så där hade jag inte en chans!

I biblioteket trängs uppslagsverk med romaner, svenska språket med polska, ryska och ungerska. Många av dem som bor här har sina rötter i andra länder, en del har upplevt Förintelsen och några har lämnat den judiska kulturen för att leva tillsammans med en svensk make eller maka.

– När man blir äldre kommer många gånger verkligheten i kapp, säger Inger. När vi har samkväm ser jag ofta hur de äldre blommar upp och kommer tillbaka. "På gott och ont."

– Där slog du huvudet på spiken, säger Leopold. Efter att jag bett en bön vid sabbaten, kom

en kvinna och tackade mig. Hon sa: Nu känner jag att jag är tillbaka i mitt judiska liv igen. Tillbaka till det judiska.

– Vi hade en kör från England på besök i höstas, berättar Inger. Vi hade dukat till middag i idrottshallen och bjudit in anhöriga. Alla var så finkladda. Många fick uppleva judisk tradition för första gången, och det var härligt att se hur det föll på plats för barnen. De upplevde sådant som föräldrarna aldrig pratat om. Då kunde barn och barnbarn rida med på vågen av det positiva i våra traditioner.

– Det var den bästa kvällen, säger Leopold.

KARIN STORM

Neuberghska Ålderdomshemmet – Bambergerska Vårdhemmet

- » Är ett av landets två äldreboenden med judisk inriktning.
- » Finns i Göteborg och det andra finns i Stockholm.
- » Invigdes 1995 och byggdes till 2010.
- » I byggnaden finns också skola, dagis och samlingslokal för idrotts- och kulturverksamheter.

Leopold Sommerfeldts föräldrar kom från ryska Polen. Själv är han född i Sverige och har alltid varit aktiv i församlings- och föreningslivet.

– Jag var med och jobbade för att det judiska folket skulle bli en erkänd minoritet i Sverige, säger han.

Chanukkastaken har plats för åtta ljus, lika många som dagarna i den judiska ljusfesten. Ett nionde ljus, tjänaren, används för att tända de övriga.

– Vi fick en genomgång förra veckan med konstnären, säger Leopold Sommerfeldt om fönstren i samlingsalen som också tjänstgör som synagoga.

– Motiven är mer kulturella än judiska, säger Inger Nilsson Azulay. Av säkerhetsskäl, de syns ju också utifrån.

Vi har börjat i det lilla

Att sex av åtta kommuner i Uppsala län sedan 2010 ingår i förvaltningsområdet för finska innebär också att landstinget ska tillhandahålla information på finska.

– Den nya lagen om nationella minoriteter var tydlig och klar när det gällde kommunernas roll. Landstingets roll däremot var mer otydlig, säger Gudrun Orava, kommunikatör inom primärvården Uppsala läns landsting.

Helt klart i lagen var dock att landstinget ska tillhandahålla tolkhjälp och skriftliga

Det nya är att vi genom den nya lagen uppmärksammar minoriteten sverigefinnars rätt till information på sitt språk.

Foto: Landstinget, Primärvårdens kommunikationsavdelning

Den nya lagen har resulterat i ännu bättre information för finstalande i länet.

svar på finska i ärenden som gäller smittskydd och rättspsykiatrisk vård.

– Att stå till tjänst med tolk är i och för sig inget nytt för oss, påpekar Gudrun Orava. Det erbjuder landstinget sedan många år tillbaka oavsett om det är arabiska eller finska.

– Men det nya är att vi genom lagen om nationella minoriteters rättigheter uppmärksammar minoriteten sverigefinnars rätt till information på sitt språk. Vi tvingas helt enkelt bli bättre på att informera. Det har bland annat fått till följd att vi blivit mycket bättre på att samarbeta med kommunerna i länet, främst Uppsala kommun, ett samarbete som ska förstärkas ytterligare. Vi är även delaktiga i kommunens samrådsmöten med olika finska föreningar.

Informationsinsatser

Hittills har landstinget i Uppsala län vidtagit en rad olika interna och externa informationsinsatser, information som berättar om vad lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk innebär. Det har varit på både papper och på webben.

– Under förra året satte vi upp affischer på finska i samtliga väntrum inom vården med information om vad den nya lagen innebär

och vad den finstalande patienten kan förvänta sig. På vår hemsida finns nu också en finsk flik med patientinformation längst upp på sidan, bredvid en flik för texter på engelska. Dessutom har vi haft annonser i Upsala Nya Tidning om finskspråkigas rättigheter när de har kontakt med vården.

Börjat i det lilla formatet

Gudrun Orava räknar sedan upp en rad olika befintliga broschyrer som landstinget låtit översätta till finska. Dit hör information om en vårdmottagning i Enköping som vänder sig till hemlösa, en liknande är på gång i Uppsala. Även en broschyr till äldre, med behov av läkarvård i hemmet, finns nu översatt liksom en som handlar om "Vårdval hörsel".

– Vi har börjat i det lilla formatet för att sedan låta det växa mer och mer. Min förhoppning är att under nästa år arrangera ett kulturevenemang med musik, dans och sång med fokus på finska. Varför inte på Wijks slott som ju tillhör landstinget här i Uppsala län. Det vore jättekul!

Landstinget i Uppsala län

I receptionen och växeln arbetar Nina Havbring och Ulla Niska bakom plast som skyddar mot byggdamm som virvlar omkring i Stadshuset just nu. Båda kommer att ha en viktig roll i det framtida medborgarkontoret.

Snickarna Olli Kaikkonen och Peter Brännström visar för Tommi Slunga och Nadja Lukin hur ombyggnationerna i Stadshuset ska genomföras. Till sommaren startar Medborgarkontoret sin verksamhet.

DEMOKRATI- OCH KVALITETSUTVECKLING I HAPARANDA

Haparanda stad arbetar medvetet med att utveckla sina verksamheter och höja kvaliteten på sin service. I det här arbetet ser man att det är ytterst viktigt att öka medborgarnas delaktighet och möjligheter att påverka. Naturligt i det här sammanhanget är också hur staden kan utveckla delaktigheten på finska och meänkieli.

En stor del av våra medborgare använder finska eller meänkieli. Ska vi prata om ökad delaktighet och kvalitet så måste vi ge möjligheter för folk att kunna använda sitt språk i olika sammanhang, säger Tommi Slunga, kvalitetsstrateg tillika handläggare för minoritetsspråk.

Det finns olika sätt att påverka staden. Speciellt två är aktuella: Hanteringen av synpunkter och klagomål på stadens service till tjänstemännen samt möjligheten att påverka politikerna genom eFörslag. Både synpunkter och klagomål samt eFörslag kan lämnas även på finska och meänkieli.

Synpunkter och klagomål (eller beröm!) har vi tidigare hanterat lite fritt i förvaltningarna. Nu har vi ett enhetligt system. Synpunkten registreras centralt och en ansvarig enhet/tjänsteman utses och återkoppling skall ske till kunden om kunden så önskar. Detta ger oss till exempel en bättre helhetssyn, kunskapsdatabas och uppföljning av vår servicekvalitet, berättar Nadja Lukin, kommunjurist.

Om man vill påverka Haparandas utveckling via politiker finns en ny möjlighet sedan mitten på november.

eFörslag kan lämnas på vår hemsida där det blir synligt på hemsidan för alla. De som tycker att ett förslag är bra kan skriva under det. Så det är ett enkelt sätt att synliggöra och samla stöd för ett förslag. Om ett förslag får mer än 30 underskrifter kommer kommunstyrelsen att behandla förslaget och besluta om avslag eller att det skickas för vidare beredning, berättar Tommi Slunga.

För att förbättra servicen till medborgarna kommer en stor förändring att ske till sommaren då ett medborgarkontor ska öppnas i stadshuset:

– Tanken har från första början också varit att medborgarkontoret ska förbättra vår service på finska och meänkieli, säger Nadja Lukin som utredde frågan 2011.

Haparanda stads muntliga service på finska och meänkieli är bra, dock går det att utveckla vad gäller den skriftliga servicen och informationen. Tommi Slunga konstaterar till sist: grundläggande för att skapa en bättre delaktighet är att man har tillgång till information.

– Det är en utmaning hur vi ska kunna informera bättre om våra verksamheter på flera språk, där har vi ännu mycket att utveckla, säger han.

HAPARANDATORNIO

Haparanda och finska grannstaden Tornio har ett mycket långtgående samarbete över riksgränsen. Det visar man bland annat genom en gemensam logotyp som också fungerar som varumärke för de två städerna.

Det är en självklar rättighet att få tala sitt eget språk

Det är en mänsklig rättighet att kunna använda sitt minoritetsspråk. Det säger Leena Huss, professor i finska vid Uppsala universitet. I sitt nuvarande arbete som forskningsledare på Hugo Valentin-centrum fokuserar hon på minoritetsfrågor, hur man förlorar, behåller eller tar tillbaka ett språk.

Det är många som av olika anledningar förlorar sitt språk. Man kan ha ett fullt fungerande och bra liv på alla sätt men ändå känna att det är något som fattas. Man kanske vill kunna ge språket vidare i arv till sina barn och känner sorg över att det är omöjligt.

Leena Huss menar dock att just språkfrågan skiljer sig en del mellan de olika minoriteterna. Samerna till exempel ser språket som en viktig sammanbindande länk medan det hos en del judar kan vara en mer underordnad fråga. Där är religionen och den övriga kulturen desto viktigare samtidigt

som det självklart finns de som betonar betydelsen av jiddisch.

– Det skiljer sig alltså en del men man kan ändå utan tvekan tala om trend mot ett allt större intresse för ursprungsspråken hos våra minoritetsfolk, säger Leena Huss.

Förtryck från majoritetsbefolkningen, låg status, skuld och skam har på senare år sakta men säkert börjat ersättas av stolthet och glädje över den egna identiteten.

– Fram till 1970-talet var det språklig assimilerings som gällde, delvis grundad i 1800-talets starka nationalistiska strömningar. Det var bättre för alla att minoriteterna talades svenska, menade man. I Tornedalen inrättades exempelvis 1888 så kallade statsskolor som bekostades av staten under

förutsättning att undervisningen uteslutande bedrevs på svenska. Innan dess hade barnen där mest undervisats på finska.

Själv kom Leena Huss till Sverige från Finland i början på 70-talet. Hon insåg direkt att det inte var en merit att tala finska men ville ändå föra språket vidare till sina barn. Hennes svenska make var lika positiv till att barnen skulle bli tvåspråkiga.

– Men jag minns en läkare som menade att det inte var så bra för barnen att jag talade finska med dem, säger Leena och kan nu efteråt skratta åt det hela. Det är hennes fasta övertygelse att det är berikande för barn och gynnsamt för den egna identiteten att växa upp i en miljö med flera språk. Det gör att de känner sig hemma både i Sverige och i sin

egen språkliga grupp, säger hon.

Som ganska ny i Sverige kunde hon några år in på 70-talet se hur den svenska politiken gentemot landets minoriteter och invandrare förändrades. Sveriges nya invandringspolitik från 1975 tillsammans med hemspråksreformen ett par år senare var början på en ny era. Assimilering byttes ut mot integration.

Betydelsen av hemspråket betonades. Nästa stora steg togs år 2000 då Sverige ratificerade Europarådets minoritetskonventioner.

– Det har betytt väldigt mycket för att höja statusen på minoriteternas språk och kulturer. Skammen har minskat samtidigt som det gynnat de olika minoriteternas rättigheter, säger Leena Huss, som idag ser hur flerspråk-

ighet blivit en alltmer självklar merit i olika sammanhang, även minoritetsspråken.

– Det finns en öppenhet för den språkliga rikedomens samtidigt som det "som alltid" poppar upp främlingsfientliga motrörelser när minoriteters rättigheter lyfts fram.

Leena Huss poängterar att frågan om minoritetsspråkens ställning ytterst handlar om mänskliga rättigheter, det vill säga individens rätt att få möjlighet att lära sig och använda sitt språk. I synnerhet för släkter där man varit illa, släkter som varit tvungade att tala svenska och känt skam över sitt ursprung.

– Här finns ett stort behov av upprättelse.

PER-ÅKE HULTBERG

”Jag minns en läkare som menade att det inte var så bra för barnen att jag talade finska med dem.”

Tvåspråkig grundskola i Haninge?

Vill du ge ditt barn ännu fler möjligheter? Till exempel en framtida karriär som: psykolog, sjuksköterska, chefstjänsteman inom kommun, journalist eller ekonom (exempel på yrken som idag ger jobb om man kan både finska och svenska)?

Om du vill att ditt barn ska gå i en tvåspråkig, finsksvensk grundskola i Haninge kommun – gör din intresseanmälan på Haninge kommuns hemsida! *Invånare i grannkommunerna kan också anmäla sitt intresse.*

haninge.se/suomeksi

 Haninge kommun

Kaksikielinen peruskoulu Haningessa?

Haluatko antaa lapsellesi useampia mahdollisuuksia? Esimerkkejä tulevaisuuden urasta: psykologi, sairaanhoitaja, johtotason virkamiehiä kunnissa, journalisti ja ekonomi (ammatteja joissa on nyt töitä niille jotka osaavat sekä suomea että ruotsia)?

Haluatko että Haningessa olisi kaksikielinen ruotsinsuomalainen peruskoulu – ilmoita kiinnostuksesi Haningen kunnan kotisivulla! *Myös naapurikunnissa asuvat voivat ilmoittaa kiinnostuksensa.*

haninge.se/suomeksi

Alla behövs om samiskan ska räddas

Samiskt språkcentrum i Östersund och Tärnaby har ett tydligt uppdrag: få fler att prata samiska. Här utvecklas metoder som ska lyfta språket.

– Många känner inte ens till sina rättigheter, säger språkkonsulenterna Sylvia Sparrock.

Sedan 2010 finns ett Samiskt språkcentrum placerat i Dearn/Tärnaby med två anställda och i Staare/Östersund med tre anställda.

Att inrätta ett språkcentrum, med Sametinget som huvudman, är en av regeringens strategier för att långsiktigt stärka de nationella minoriteternas språk och kultur.

– Språkcentrum ska tillgodose alla samers behov av att återta sitt eget språk. Och det handlar om alla varieteter, säger en av språkkonsulenterna, Sylvia Sparrock.

Hon och kollegan Patricia Fjellgren brinner för sina uppgifter, det märks tydligt när de talar om sitt uppdrag. Men samtidigt är de öppna med att det är en stor och långsiktig uppgift. De säger att de själva befinner sig i en revitaliseringsprocess där de i vuxen ålder tagit tillbaka sitt språk.

Patricia har lärt sig samiska som vuxen och Sylvia har sydsamiska som modersmål men tappade det i vuxen ålder. Båda två tycker att det idag är ett bättre och mer tillåtande språkklimat. Dessutom höjer språklagen samiskans status.

– Nu för tiden kan man höra samiskan talas på flera arenor, säger Patricia.

Patricia Fjellgren och Sylvia Sparrock är placerade i Staare/Östersund men Språkcentrums uppdrag är att jobba för alla samiska varieteter i svenska Sapmi.

Metodutvecklingen är högsta prioritet för Samiskt språkcentrum.

– Vi ska främst rikta vårt arbete mot unga och äldre men vi måste också uppmuntra föräldrarna så att de i sin tur uppmuntrar sina barn att använda samiskan. Vi kan inte förlita oss på en timmes modersmålsundervisning i skolan. Språket i hemmet är jätteviktigt, säger Sylvia Sparrock.

Patricia Fjellgren, som behärskar både nord- och sydsamiska, jobbar med ett mentorsprogram. Syftet är att de som studerar sydsamiska på universitetsnivå ska ha en modersmålstalande mentor att öva sitt muntliga språk med.

– De äldsta mentorerna är

”Vi ska främst rikta vårt arbete mot unga och äldre men vi måste också uppmuntra föräldrarna så att de i sin tur uppmuntrar sina barn att använda samiskan.”

över åttio år, och är oerhört glada och stolta över sina nya jobb som mentorer. Många har inte haft någon att tala med på lång tid. Det är också enormt viktigt för dem som håller på att lära sig sydsamiska att få höra ett levande muntligt språk.

– Det är viktigt att ha en källa att ösa ur, gärna från det dialektområde man kommer ifrån, tillägger Sylvia.

Sylvia jobbar bland annat med Språkspärren, en metod som hon hämtat inspiration till i Norge.

– Vi måste få bort mentala spärrar. Det kan handla om skam eller att man varit utsatt för språkpoliser och inte vågar prata. Målgruppen är passiva talare, gammal som ung.

Sylvia säger att hennes viktigaste uppdrag som

språkkonsulent är att höja självförtroendet att tala samiska och att öka medvetenheten om språkets betydelse. Och Patricia fyller i:

– Alla behövs, alla som vill eller kan prata samiska, inte bara språkarbetarna.

Samiskt språkcenter har också tagit fram ett material om samisk kultur och språk för förskoleverksamhet.

Om språkcentrum lyckas med sina revitaliseringsmetoder hoppas de att även andra minoritetsgrupper kan använda dem i sin kamp att återta sina språk. – Jag ser stora fördelar med att vi samarbetar med andra minoriteter, säger Sylvia.

MALIN ANDERSSON JUNKKA

Oavsett vem Du är eller vilken bakgrund Du har...

...alla ska ha likvärdiga möjligheter att använda sig av sitt språk vid kontakten med myndigheter.

Västerbotten värnar mångfald!

Tillsammans gör vi det hållbara möjligt!

Kommuner som ingår i det samiska förvaltningsområdet:

Dorotea, Vilhelmina, Storuman, Sorsele, Malå, Lycksele, Umeå.

I det sverigefinska förvaltningsområdet ingår Umeå.

www.lansstyrelsen.se/vasterbotten | vasterbotten@lansstyrelsen.se | 090-10 70 00

Foto: Anna Wénngren

Länsstyrelsen
Västerbotten

FAMILJEN ÅHRÉN

SAMER

• Det finns uppskattningsvis 20 000–35 000 samer i Sverige som talar olika varieteter av samiska. • Samer är en nationell minoritet och ett urfolk. • Minoritetsspråk: samiska.

» Anne-Marie Åhrén, 63 år, personlig assistent

» Doris Rensberg, 37 år, mångsysslare

» Piere Åhrén, 8 år
» Anne-Saila Åhrén, 6 år
» Elen Regina Åhrén, 2,5 år

Bor: Anne-Marie i Inviken och de övriga i Blåsjöfallet, Strömsunds kommun, Jämtland

Hemma
hos
5
familjer

Piere 8 år säger att han helst pratar samiska.

FOTON: JOHAN JEPPESON

Vi har aldrig dolt vårt samiska ursprung

Ett besök hos **familjen Åhrén-Rensberg** i Blåsjöfallet i Jämtland är också lite av en vandring i Dunderklumpens fotspår. På Jormskolan i Jormvattnet där barnen Piere, 8 år, Anne-Saila, 6 år och Elen Regina, 2,5 år, går, finns karaktärerna från sjuttitalsserien på väggen och barngrupperna har fått namn efter tv-programmet.

Mamma Doris Rensberg har hämtat minstingen från förskolan och de äldre två har precis fått skjuts hem med skoltaxin. Det dukas fram nybakat bröd och familjen växlar mellan sydsamiska och svenska.

Piere pratar uteslutande samiska och han säger också att han helst pratar samiska medan Anne-Saila svarar på svenska när mamma frågar något. Fast hon kallar förstas mamma för tjidtjie.

– Anne-Saila började dagis när hon var ett år, tidigare än de andra två, och det märks för det blev mycket svenska för henne. Vi får påminna henne om att hon ska prata samiska, säger Doris.

Doris Rensberg och Per-Mikael Åhrén pratar bara samiska med sina barn. Det var ett enkelt val att göra samiskan till första-

språk eftersom båda kommer från renskötarfamiljer där språket alltid funnits.

Idag är Per-Mikaels mamma Anne-Marie på besök. Hon och maken bor i Inviken, där också Doris och Per-Mikael bodde tills de hittade huset i Blåsjöfallet med utsikt över den mäktiga Stor-Jormsjön och fjällen.

– Pappa är i Sveg och plockar renlav, berättar Anne-Saila.

En arbetsam period har inletts för renskötarna i samebyn Oredahke som har trettio mil till vinterlandet och Doris kommer att vara ensam med barnen mer eller mindre fram till april. Hon deltar vid så många gården hon kan och sommarens rengärde är ett efterlängtat måste.

Själv är Doris på väg att starta ett eget företag i slöjd och turism.»

Elen Regina 2,5 år är det yngsta barnet i den samiska familjen och har precis som sina syskon samiska som modersmål.

Hemma hos familjen Rensberg-Åhrén i Blåsjöfallet pratas alltid samiska. Och det är självklart att farmor Anne-Marie Åhrén också pratar samiska med barnen. En gång i månaden åker Doris med barnen Anne-Saila, Piere och Elen Regina till Snåsa för att få samiskalektioner.

»Hon gör mössor med tryck på, renar och renspar, och alla har varsin mössa. Familjen är trygg i sin samiska kultur men det har inte alltid varit så enkelt. Anne-Marie har minnen av jobbiga skolår, under en tid då samiska inte fick pratas. Och Doris blev mobbad i skolan i Funäsdalen.

– När jag flyttade till Hede förändrades allt och jag fick kompisar direkt.

För Doris var det aldrig ett alternativ att dölja det samiska ursprunget och hon läste samiska

under skoltiden. Därför har hon också kämpat för barnens rätt till sydsamiska. Av skolans sexton elever är fem samer och de brukar åka till Snåsa för att få samiskalektioner. Snåsa ligger 13,5 mil bort och familjerna åker dit under fem dagar i månaden. Doris säger att det är viktiga och roliga dagar för både vuxna och barn.

– Barnen får umgås med sina kusiner och de får prata samiska med fler än oss i familjen. Och det är ju så roligt att de får alla ämnen på samiska.

Ann-Marie och Doris är överens om att miljöer där det pratas samiska är viktiga för språkets överlevnad och också för dem som individer. Doris hade bara familjen och mormor och morfar att prata samiska med under uppväxten och det blev mer och mer svenska. Men i 18-årsåldern fick hon jobb som barnflicka i en samisk familj och då började hon använda språket mer igen.

– Språkbud är bra. Språket präglar hela ens liv och min tjejtje var alltid hemskt noga med att vi skulle prata samiska, säger Anne-Marie.

Hur ser ni på sydsamiskans framtid?

– Det ser positivt ut. Vi vill ha tillbaka språket. Nordsamiskan är ett starkt språk och vi vill också ha det så. Om man inte har sitt språk är man berövad på sin identitet. Vi har varit bestulna på språket, säger Doris.

– Jag tror att samiskan kommer mer och mer i den yngre generationen, säger Anne-Marie.

Men de har också märkt att

äldre släktingar som en gång i tiden förlorat språket visar intresse för att åter börjar prata. De smygtränar med barnen.

Familjen åker ibland till Nordnorge, framförallt till Kautokeino, och Anne-Marie säger att barnbarnen märker att det är en tillgång att kunna samiska, inte minst med tanke på att språket är gängbart överallt i byn.

Vad betyder språket för dig?

– Det är ju modersmålet. Det som är, säger Doris och lägger

en hand på hjärtat.

– Jag är stolt över att vara same, trots att andra försökte trycka ner mig. Och nu är det viktigt att ge barnen språket, säger hon.

ANN-HELÉN LAESTADIUS

fakta samer

» Samerna är ett urfolk i fyra länder (Sverige, Norge, Finland, Ryssland). Det samiska bosättningsområdet kallas Sápmi. Sápmi som begrepp innefattar både landet och folket samerna.

» Samerna har ett gemensamt språk – samiska. I Sverige talas nord-, lule- och sydsamiska samt ume- och pitesamiska. Skillnaderna mellan nordsamiska och sydsamiska är nästan lika stora som mellan svenska och tyska.

» Renskötseln är en mycket betydelsefull näring för många samer. I Sverige finns det 51 samebyar. En sameby är ett geografiskt område där man bedriver renskötsel.

» Den 6 februari firas samefolkets dag. Samerna har en egen flagga och nationalsång. Jojken är den samiska sångstilen och det är ett sätt att kommunicera och minnas.

» Samerna har ett eget folkvalt organ – Sametinget – som också är en statlig förvaltningsmyndighet. Sametinget bildades 1993 i syfte att förbättra de svenska samernas möjligheter att bevara och utveckla sin kultur.

– Vi når kanske inte i mål själva med det här, men vi hoppas kunna vara en förebild i att lyckas förena samisk traditionell kunskap och skolmiljön, säger Marianne Persson, samordnare i Krokoms kommun som ingår i det samiska förvaltningsområdet.

Krokom vill bli förebild

Samiska barn hamnar idag i kläm mellan den utbildning skolsystemet representerar och den viktiga renskötarutbildning de förväntas förvärva inför framtiden. De tydliga direktiv som finns från EU gör att Krokoms kommun har påbörjat en modell för att få kunskapen i renskötsel värderad mot målen i Kursplanerna i Lgr 2011.

Barn i rensköttande familjer står inför ett problem. Att delta i renskötselaktiviteter är en viktig del av utbildningen för kommande generationen rensköttare. Samtidigt ser skolan frånvaron som ogiltigt missad utbildningstid.

– Det blir väldigt svårt för både barn och deras föräldrar när lärarna tycker att barnen som missar deras lektioner inte lär sig något viktigt. Barnen kan få jobba dubbelt med extrauppgifter och riskerar att få lägre betyg, berättar Marianne Persson, samordnare för Krokoms kommun som ingår i det samiska förvaltningsområdet.

Därför ska kommunen arbeta med att ta fram en modell som både gör lärarna trygga med att eleverna lär sig annat viktigt som kan tillämpas i de olika skolämnena och dessutom ger eleverna utrymme att kunna börja i tidig ålder med de rensköttarkunskaper de behöver.

– Det finns till exempel en rad fler sätt att lära sig matte på än att räkna tal i en bok. Att lära barnen hur de utskiljer olika varianter av de märkande snitt som ägarna gör i renarnas örön innehåller flera matematiska moment som både utvecklar barnens kognitiva och logiska tänkande parallellt med rensköttarkunskaperna, betonar hon.

I dagsläget är det omkring tio ungdomar som är berörda under ett par veckor varje termin, men med åren kommer allt fler barn att hamna i samma sits. En idé kring hur det kan gå till är att eleven får med sig en blankett med de aktiviteter den praktiska rensköttarundervisningen ska innehålla. Tillsammans med en handledare kryssar eleven för de moment som klarats av. Läraren kan därefter tydligt se vad som blivit gjort.

– Vi märker hur de elever som inte vågar vara borta från skolan känner en inre stress över att missa viktiga utbildningsdagar. De upplever också en minskad tillhörighet till sin samebys renskötsel. Det känns därför oerhört viktigt att få till ett samarbete som fungerar mellan skolan och renskötseln.

En av de många vinster modellen skulle leda till är att urfolket samernas traditionella kunskaper kan leva vidare. För skolan ska modellen skapa trygghet över att de utför det uppdrag de har.

– Eftersom Sverige har fått kritik från EU för att samernas traditionella kunskaper inte bevaras har regeringen instiftat Centrum för Biologisk Mångfald, CBM. Skolmiljön är en viktig del av detta jobb, därför ligger vårt projekt helt i linje med vad omvärlden förväntar sig av oss, avslutar Marianne Persson.

www.krokom.se

Vi gör plats för växtkraft

VÄSTERÅS STAD

Målet är att bevara finskan som levandespråk

– Vi har en stor och aktiv finsk minoritet här i Västerås. Det var därför en självklarhet för oss att skicka in en ansökan om att få ingå i det finska förvaltningsområdet.

Det säger kommunstyrelsens ordförande Ulla Persson (S), som berättar att kommunen nu, tack vare Västerås status som del i det finska förvaltningsområdet, kunnat förbättra bland annat äldreomsorg, förskola och skola för den stora och aktiva finska minoriteten.

– Det har gagnat hela Västerås, betonar hon.

Det dagliga ansvaret för minoritetsarbetet i Västerås har Arto Pajuvirta. Som informationskonsult för finskt förvaltningsområde servar han stadens verksamheter med information och utbildning. Han koordinerar också arbetet med de nationella minoriteterna, framförallt sverigefinnar, men även med romer och judar. Ett arbete som tagit full fart från maj 2010 då Västerås ansökan om att ingå i det finska förvaltningsområdet godkändes.

Ulla Persson, kommunstyrelsens ordförande (S).

Arto Pajuvirta, informationskonsult för finskt förvaltningsområde.

Kulturell mångfald

Arto Pajuvirta berättar att en rad spännande idéer och projekt kommit upp i den finska samrådsgruppen. Fokus ligger på äldreomsorg, förskole- och fritidsverksamhet och på bevarandet av det finska kulturarvet.

– Det handlar om våra nationella minoriteters rättigheter och den språkliga och kulturella mångfalden som funnits sedan urminnes tider i Sverige och Västerås. Det är ett kulturhistoriskt arbete som vi håller på med, att bevara minoritetsspråken och kulturena av egentligen samma anledning som vi vill bevara gamla fina byggnader. Målet är att Västerås stad tillsammans med den finska minoriteten ska bevara finskan som ett levande språk även i framtiden, säger Arto Pajuvirta, som menar att just revitaliseringsarbetet (att återta sitt språk) är oerhört viktigt.

– Utmaningen nu är att intressera och motivera unga föräldrar med sverigefinsk bakgrund, födda i Sverige och ofta med svenska som modersmål, att bli kulturbärare genom att ge deras egna barn en möjlighet att bli aktivt tvåspråkiga, betonar Arto Pajuvirta.

Ett revitaliseringsprojekt riktat direkt mot målgruppen unga barnfamiljer startar under 2012 med Sverigefinska Ungdomsförbundet som samarbetspartner. Inspirerade av ett liknande arbete i Wales är målet att stödja föräldrar med finsk bakgrund att föra språket vidare till sina barn. Erfarenheterna i Wales är mycket goda

Uusi Teatteri/ Nya Teatern besöker förskolor med föreställningar på både finska och svenska. Här skådespelaren Kolina Van der Bergh i pjäsen Pelastetaan äiti/Mamma ska räddas.

FOTO: KAI KANGASSALO

– Vi har tagit fram ett föräldrapaket för tvåspråkiga familjer, enkla tips för föräldrar att våga prata olika språk med barnen. Vi börjar i Västerås och räknar med att sedan fortsätta runt om i landet, berättar Markus Lyyra på Sverigefinska Ungdomsförbundet.

Flera projekt som redan påbörjats eller är på gång har barn och unga som målgrupp. Det gäller bland andra Uusi teatteri – Nya teatern – som tillsammans med Teater Västmanland i flera år drivit teaterprojekt på förskolor, med föreställningar på både svenska och finska. Syftet har varit att förstärka barnens språk och identitet men också att lyfta den finska minoritetens kultur och historia för de svensktalande barnen. Ett arbete som fortsätter under 2012 med turné i Västerås och Västmanland med föreställningar för barn mellan fyra och åtta år.

Romska minoriteten

När det gäller den romska minoriteten i Västerås pågår sedan 2009 ett aktivt samråd med representanter från romska grupper i staden. Fokus för samrådet är utbildning, arbete och självförsörjning, hälsa samt delaktighet i samhället. Samrådet ger tre gånger per år ut ett informationsbrev kring frågor som berör romer.

– Än idag lever Sveriges romer i utanförskap, med

många som inte har godkända grundskolebetyg och stora svårigheter att ta sig in på arbetsmarknaden. Västerås erbjuder sedan 2010 bland annat orienteringskurs om utbildning och arbetsmarknad för romer berättar Arto Pajuvirta.

Romane Buca

Ett nytt projekt med målet att öka romernas möjligheter på arbetsmarknaden är nu i gång – Romane Buca – Romskt arbete, ett projekt som genomförs i nära samverkan med romska rådet i Västerås, förklarar Arto Pajuvirta.

– Det handlar dels om att få ungdomar att studera, dels om att vuxna ska komma ut i arbete, kanske med kompletterande yrkesutbildningar, men också om att påverka och ändra attityder i samhället. Ett team av medarbetare med inriktning mot arbetsmarknad, hälsa och sociala frågor kommer att erbjuda romer bosatta i Västerås stöd, vägledning och konkreta möjligheter att gå vidare i studier och arbete.

Fotnot: Projekt Romane Buca drivs i samverkan mellan Västerås stad, Stockholms stad, Uppsala och Eskilstuna, med finansiering från Europeiska Socialfonden. Projektet ska pågå fram till juni 2014.

Vi ska stärka den sverigefinska identiteten

Maziar Farzin, på Sverigefinska ungdomsförbundet, har fått uppdraget att leda projektet Revitalisera mera och genom det stärka finskan och sverigefinnarna i Sverige.

Vi, andra och tredje generationens sverigefinnar är en egen grupp fristående från Finland. Jag själv har en ganska svag koppling till Finland men en stark sverigefinsk identitet.

Maziar Farzin är tydlig med att det inte går att sätta likhetstecken mellan sverigefinnar och finnar boende i Finland.

– Vi har en tydlig sverigefinsk identitet. Men det är en styrka att ha ett land med tillgång till litteratur, media och musik, säger han.

Finskan är väldigt vik-

tig för Maziar. Han talar till exempel bara finska med sin åttaåriga dotter som också går i sverigefinsk skola i Stockholm. Maziar är uppvuxen i Sverige med en iransk pappa och en finsk mamma.

– Jag fick ett tips från en kompis att söka det här jobbet, säger Maziar som ser fram emot att ägna sig åt revitaliseringsfrågor de närmaste tre åren.

Sedan i höstas arbetar han som projektledare för projektet Revitalisera mera. Målgruppen är 10–26-åringar och syftet är att stärka språket och den sverigefinska identiteten på olika sätt. Några av strategierna är att arrangera kultur- och sportevenemang.

– Vi vill också nå unga föräldrar och förmedla hur viktigt språket är för barnen, säger Maziar.

Vad är slutmålet med Revitalisera mera?

– Frågan är vad man riktar in sig på, att få fler att prata finska bland vänner och familj eller att ha

Maziar Farzin.

FOTO: JIMMY GUSTAFSSON

universitetsutbildningar på finska? Jag vill jobba för att lägga grunden för både och.

– Vi planerar bland annat att dela ut en föräldraskapslåda som tidigare tagits fram av andra minoriteter. Den ska innehålla information om vilka rättigheter deras barn har till sitt språk och praktiska verktyg i form av bland annat böcker och sånger. Vi vill få föräldrarna att inse vilken rikedom språket är.

En viktig del i Revitalisera mera blir att

samarbeta med andra nationella minoriteter i Sverige. En konkret aktivitet blir att tillsammans delta i Almedalsveckan på Gotland i sommar.

– Vi ska ordna seminarium och synliggöra frågorna kring utbildning, berättar Maziar.

Känner du en oro för finskans framtid i Sverige?

– Nej, inte om vi gör en kraftsamling nu. Då är jag optimistisk.

MALIN ANDERSSON
JUNKKA

”Vi har en tydlig sverigefinsk identitet. Men det är en styrka att ha ett land med tillgång till litteratur, media och musik.”

fakta

» Revitalisera Mera har en budget på 2 miljoner kronor under tre år från och med 2011. Projektet finansieras av Allmänna arvsfonden.

» Revitalisering betyder att återta sitt språk.

Solna tar ton på finska

Esikoulua suomeksi – behov av förskola på finska? Med de orden inledde snabbväxande Solna stad sin kartläggning av behovet av service på finska i kommunen. Genom en bred informationskampanj är tanken att reda ut vad den största nationella minoriteten tycker och tänker om bland annat barn- och äldreomsorg på modersmålet.

Solnabördiga Darya & Mänkensorkestern uppträdde då Solna stad för första gången firade Finlands självständighetsdag.

– Det finns inget egenvärde i att bygga och expandera. Det är vad solnaborna får ut av det som är viktigt. Sverigefinnarna har varit med och byggt den välfärd vi ser idag och därför är det också viktigt att de nuvarande behoven synliggörs, säger Pehr Granfalk, kommunstyrelseordförande i Solna sedan årsskiftet.

Solna stad växer i rekordfart med den näst snabbaste befolkningsökningen i landet. För två år sedan blev kommunen del av det finskspråkiga förvaltningsområdet. Sedan dess har mycket av stadens information översatts till finska och ett nära samarbete med Finska föreningen etablerats. Kommunen har även rekryterat en samordnare med ansvar för finsk förvaltning. Nu sker nästa fas i arbetet – en bred kartläggning av behovet av service på finska i kommunen.

– Det behövs ett bra underlag. Inledningsvis hade vi svårt att veta hur vi skulle nå de finskspråkiga i kommunen. Till sist bestämde vi oss för att helt enkelt gå ut så brett som möjligt, säger Pehr Granfalk.

Start på självständighetsdagen

Kartläggningen sparkades i gång i början av december 2011 i samband med att Solna stad för första gången firade Finlands självständighetsdag. Genom annonser i lokaltidningen och på stora annonstavlor runt om i kommunen, samt med hjälp av aktiva informationsinsatser på mödravårdscentraler, äldreboenden och andra strategiska platser är tanken att så många som möjligt ska hitta till webbenkäten

En omfattande kartläggning av behovet av service på finska med bland annat annonskampanjer pågår som bäst i kommunen.

på stadens hemsida, solna.se/suomeksi. Kartläggningen pågår till slutet av februari 2012.

– Det är väldigt roligt. För närvarande händer det så mycket att det nästan är svårt att hänga med! Med kartläggningen har kommunen tagit ett viktigt steg och vi ser fram emot att ta del av resultaten under året, säger Sirkka-Liisa Ekman, ordförande i Finska föreningen i Solna.

Pehr Granfalk,
Kommunstyrelsens
ordförande i Solna

Här finns vi

SOLNA STAD
171 86 Solna

Besöksadress:
Stadshusgården 2

Tel. 08 734 20 00
Fax. 08 734 20 59

kontakt@solna.se
solna.se/suomeksi

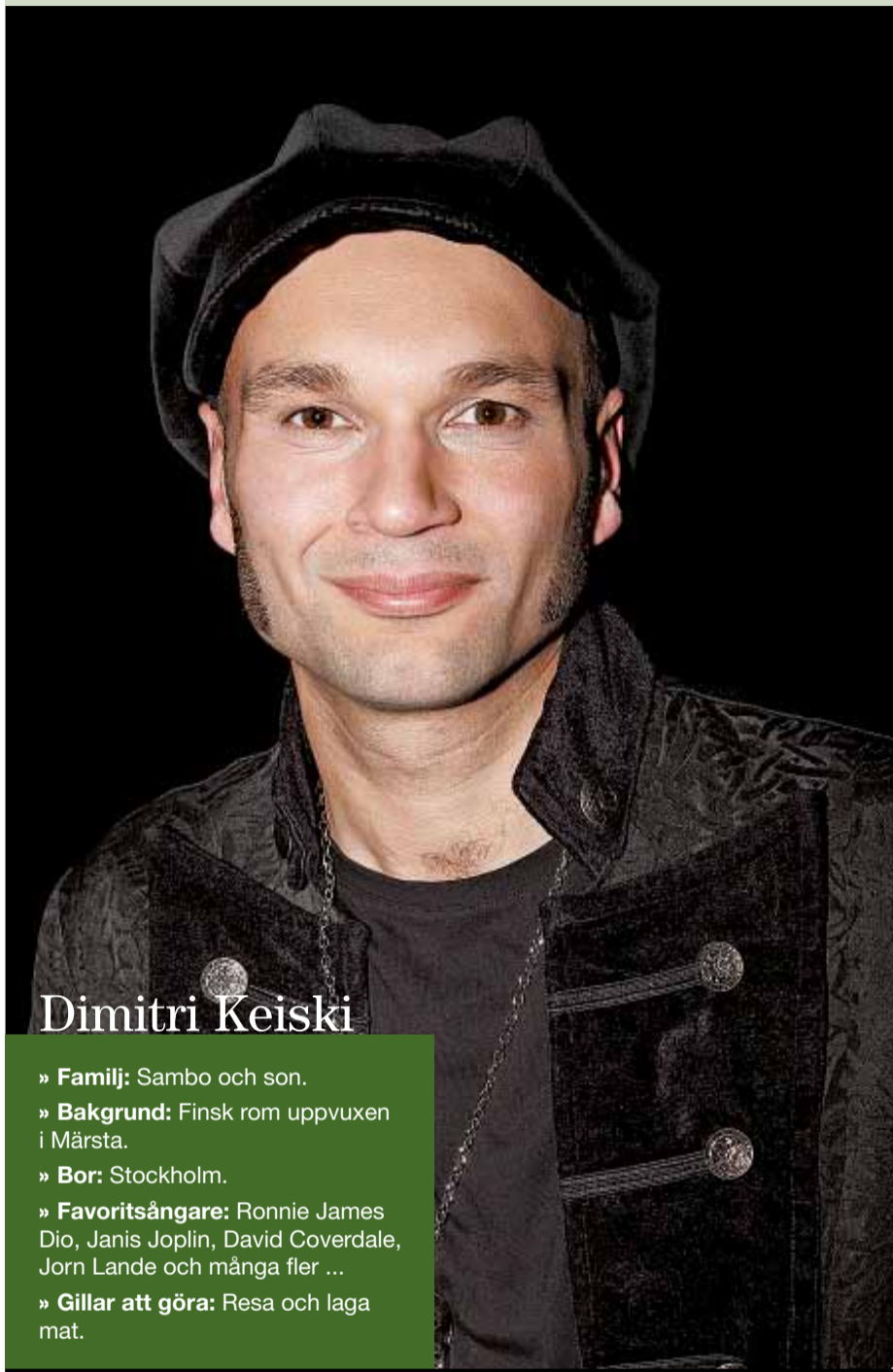

SOLNA STAD

2012 ROMSKT KULTURÅR

KONFERENS OM ROMSK KULTUR Med anledning av romernas 500-åriga närvaro i Sverige har regeringen utsett 2012 till romskt kulturår. Bland mycket annat kommer Kulturrådet att arrangera en jubileumskonferens i mars för att visa på vilken betydelse romsk kultur har för det gemensamma kulturarvet.

Dimitri Keiski

- » **Familj:** Sambo och son.
- » **Bakgrund:** Finsk rom uppvuxen i Märsta.
- » **Bor:** Stockholm.
- » **Favoritsångare:** Ronnie James Dio, Janis Joplin, David Coverdale, Jorn Lande och många fler ...
- » **Gillar att göra:** Resa och laga mat.

FOTO: TV3 / ANTON ÖSTLUND

Hallå där...

Dimitri Keiski, vinnare av talangjakten True Talent som visades på TV 3 i höst. Vinsten var en miljon kronor!

Vad gör du nu?

– Jag har gått tillbaka till mitt jobb som sånglärare på Kulturama. Jag vill inte lämna mina elever och jag märker att de blivit inspirerade av det som hänt mig. Jag har gått ner lite i arbetstid bara.

Vad betyder vinsten i tävlingen för dig?

– Jag ska spela in min soloskiva nu i januari. Jag har alltid varit ute och spelat men det här betyder att ännu en dörr öppnas och jag vill ut i landet och träffa alla som stöttat mig i True Talent. Jag vill visa att man oavsett bakgrund, same, rom, finne eller svensk kan lyckas, att allt är möjligt och att man ska följa sin dröm.

Vad spelar du när du är ute som Dimitri Keiski?

– Jag gör mest mina egna låtar men blandar med "vintagestuket" som exempelvis Born to be wild.

Vad gör du med den miljon du vunnit?

– Jag har inte fått pengarna än men jag får dem nog snart. Jag ska skatta på dem så jag är långt ifrån miljonär. Men

jag har aldrig haft så mycket pengar så det känns skönt att betala av på lån och sånt.

Vad gör du om tio år?

– Då är jag ute och turnerar i landet och spelar in skivor. Var jag bor spelar mindre roll men det viktiga är att min nu 5-årige son får en trygg uppväxt och inte behöver flytta runt så mycket.

MALIN ANDERSSON JUNKKA

"Jag vill visa att man oavsett bakgrund, same, rom, finne eller svensk kan lyckas, att allt är möjligt och att man ska följa sin dröm."

Romerna 500 år i Sverige

Den 29 september 1512 anlände ett 30-tal personer med sina hästar och vagnar till Stockholm. Gruppen som kallades "zigenare" blev väl mottagna och fick en plats utanför stan där de kunde bosätta sig.

Det berättar Domino Kai, projektledare för "Den nationella romska jubileumskonferensen" som arrangeras i mars med syfte att uppmärksamma romernas femhundraåriga närvaro i år i vårt land.

Ganska snart ändrades attityderna mot den lilla gruppen romer. Både kyrkan i Rom och den nya under Martin Luthers ledning varnade för "zigenarna" som beskyldes vara i pakt med djävulen alternativt turkiska spioner. Förföljelse och trakasserier kom sedan att bli vardagsmat för romerna även här i Sverige. Ett exempel är "hänglagen" från 1637 som innebar

att om en manlig "zigenare" påträffades inom Sveriges gränser hade man rätt att hänga honom utan rättsliga påföljder.

– Att svenskarna aldrig öppnade dörren – trots att bondesamhället tog vara på romernas yrkeskunnsamhet mot det svenska samhället. Kränkningarna mot romer förekommer än idag och är fortfarande socialt accepterat. Man brukar säga att romer själva har valt att stå utanför samhället men det är inte sant, betonar Domino Kai.

Som längst fick romerna stanna på en och samma plats i tre veckor – åtta veckor vin-

tertid – sedan var det bara att dra vidare. 1914 löstes "zigenarfrågan" av Sveriges riksdag. Det stora problemet, som man tyckte, gällde en liten folkspillra på bara några hundra personer. Lagen om inreseförbud kom att gälla fram till 1954. Det innebar till exempel att de romer som under nazisternas förföljelse sökte asyl i Sverige blev tillbaka-skickade.

– Sverige vet inte om sin historia, menar Domino Kai och ger flera exempel på hur hans folk blivit förföljda under århundraden – lobotomi, tvångssteriliseringar och tvångsomhändertaganden under 1900-talet inkluderade.

Efter att gränserna öppnades

1954 kom ganska många romer i samband med arbetskraftsinvandringen från Finland. Många av jugoslaverna som kom under samma period dolde sin romska identitet. På 60-talet förändrades samhällets syn på "zigenarna". Nu skulle den kringflackande folkgruppen i misär tas om hand. Ett drygt decennium senare hade praktiskt taget varenda romsk familj blivit bosatta – och samtidigt i viss mån berövade sin identitet.

Under Balkankriget på 90-talet förekom regelrätta pogromer* på romer i Kosovo. Det fick till följd att ytterligare en grupp romer kom hit, nu som flyktingar. Idag när Sverige börjat ta tag i behandlingen av sina historiska minoriteter finns här uppskattningsvis 50 000–100 000 romer med 13–14 olika romska språkvarieteter.

–Vi är fortfarande längst ner. I

Domino Kai.

FOTO: ERIK MÅRTENSSON

fråga om utbildning, arbete och bostad har vi inte samma förutsättningar som andra. Så det är lång väg att gå innan vi kan säga att kränkningarna som pågått under 500 år helt har upphört.

PER-ÅKE HULTBERG

*pogromer = förföljelse av folkgrupp

» På Regeringskansliet pågår ett arbete med att ta fram en vitbok om de övergrepp som romer och resande drabbades av under 1900-talet.

Samarbete för ökad kunskap och större engagemang

– Man kan nästan inte begära att människor ska engagera sig i något de inte vet så mycket om. Då är det bättre att först se till att de får korrekt kunskap. Likaså vet vi att samarbete ger synergieffekter och bättre resultat. Det svåra är att omsätta det i praktiken. Men det går – om viljan finns!

Det säger Åsa Rutfjäll, projektledare för Faamoe, ett utvecklingsprojekt med syfte att under två år verka för kraftsamling i södra Sápmi (sameland). Målet är en positiv utveckling av rennäringen och den samiska livsmiljön.

– Därför är det självklart att samarbeta med de samiska samordnarna i förvaltningskommunerna Berg, Härjedalen och Älvdalen. En klar fördel är att samordnarna, liksom jag själv, är samer. Det blir förstås ett väldigt bra engagemang när vi alla är så insatta i ämnet. Samtidigt har det visat sig att kunskapen om samer generellt är ganska liten bland kommunens anställda men att det finns ett stort intresse att få veta mer.

Gemensam utbildningsdag om samerna

I slutet av januari genomförs därför en utbildningsdag för de anställda i de tre kommunerna. Förhoppningen är att ge en djupare förståelse för de samiska frågorna, öka intresset för att utveckla och ta tillvara språket, kulturen och de traditionella samiska näringarna.

– Vi här i södra Sápmi är extra trängda från olika håll; av stor turism, diskussioner om betesmarker med mera, det vill säga yttre faktorer som gör det svårt att bedriva rennäring.

Från vänster: Jeanette Kråik, Åsa Rutfjäll, Malin Ripa och Karin Rensberg Ripa.

– Samtidigt så är det oerhört gles befolkning här och därför är det egentligen så självklart att vi alla tillsammans, över kommun- och länsgränser, måste verka för utveckling av den här delen av Sverige, menar Åsa Rutfjäll.

Bra dialog med kommunpolitiker och tjänstemän

Redan 2010 genomfördes en gemensam utbildningsdag för kommunanställda, då med fokus på den nya minoritetslagen. Under hösten har ledningarna i de tre kommunerna och representanter för samerna träffats vid ett par konstruktiva möten där syftet bland annat varit att öka samarbetet över kommungränserna när det gäller

samiska frågor.

– Dialogen mellan samer och kommunens företrädare har varit mycket givande. Det finns ett stort intresse från dem vi möter att gå vidare och det känns väldigt positivt.

– En sak är säker, den samiska kulturen har så mycket att berätta och är en enorm tillgång. Som urfolk har vi samer ett unikt förhållningssätt till naturen och dess resurser – av tradition förbrukar vi inte mer än vi behöver och på så sätt tar vi ansvar för kommande generationer. Detta förhållningssätt vill vi gärna dela med oss av till det övriga samhället, avslutar Åsa Rutfjäll.

Nätverk för samiska samordnare

I de sju sydligaste samiska förvaltningskommunerna i Sápmi är samtliga samordnare samer. De har bildat ett nätverk som kontinuerligt har möten en gång i månaden. På så sätt kan man stötta och stärka varandra samt göra en hel del arbetsvinster.

Kontakta gärna de samiska samordnarna via respektive kommuns hemsida om du vill veta mer: Jeanette Kråik, Bergs kommun, Karin Rensberg Ripa, Härjedalens kommun, samt Malin Ripa i Älvdalens kommun.

giron
sámi teáhter
www.samiteahter.org

www.minoritet.se

webbplatsen för de nationella minoriteterna

MALIN A JUNKKA
WEBBREDAKTÖR
malin.junkka@sametinget.se

Liekki Ruotsinsuomalainen kulttuurilehti

Oletko kiinnostunut suomen kielestä ja suomalaisesta kulttuurista?

Liekki on areena ruotsinsuomalaisille, suomalaisille ja muille moninaisuuden puolestapuhujille ja tekijöille. Lehti seuraa kulttuuri- ja vähemmistöpolitiikkaa ja se julkaistaan suomen kielellä. Toimituskunta: Satu Gröndahl (päätoimittaja, Uppsala), Paula Vartiainen (Tukholma) Askö Sole (Tukholma), Iris Lundberg (Göteborg) ja Päivi Hällström (Eskilstuna-Västerås) Tilausmaksu Plusgiro tilille 28 00 49-8, Föreningen för sverigefinska skribenter. Hinnat 200 kr Ruotsissa, 270 kr utomlands.

info@liekki
www.liekki.se

NUORAT

Sveriges bästa ungdomstidning är samisk

För prenumeration och mer information, besök oss på:

www.nuorat.se

FAMILJEN KUMPULA-KOSTET

TORNEDALINGAR

• Det finns uppskattningsvis 50 000 tornedalingar i Sverige.
• Minoritetsspråket är meänkieli.

» **Sonja Kumpula**, 71 år, pensionär

» **Anna Kumpula Kostet**, 38 år, informationsansvarig på Pajala utveckling AB och ordförande i Tornedalsteatern.

» **Jonna Kostet**, 15 år
» **Arvid Kostet**, 11 år
» **Amanda Kostet**, 9 år

Bor: Kaalamakoski, Pajala kommun, Norrbottens län

Hemma
hos
5
familjer

Magkänsla för meänkieli

Familjen Kumpula-Kostet, mamma Anna, barnen Jonna, Arvid och Amanda och mormor Sonja (pappa Mats saknas på bilden) bor i byn Kaalamakoski utanför Pajala.

– Vi är elva personer i byn. Befolkningen ökade med 37,5 procent förra året när tre till flyttade dit, säger Anna.

Hos familjen Kumpula-Kostet

i Kaalamakoski, fyra mil utanför Pajala, har svenska och meänkieli använts om vartannat. För en utomstående kanske deras språkhistoria framstår som lätt förvirrad men det finns en förklaring.

Trots att både Mats och Anna är meänkielitalande valde de att prata svenska med Jonna som är femton år.

– Det var bara så, svenska pratade man med barn och hundar och så tänkte man att meänkielin kommer nog. Men så blev det inte. När Arvid, nu elva år, föddes tänkte vi att vi inte skulle göra om samma misstag så med honom var vi konsekventa och pratade bara meänkieli. Farsan min hakade på, mamma var lite skeptisk men sedan började hon också, berättar Anna.

Barnens mormor Sonja Kumpula medger att det kändes lite onaturligt att prata meänkieli med Arvid och än idag väljer hon helst att prata svenska med alla barnen.

– Det bara blir så spontant. När jag själv var barn och i ungdomen pratade vi mest meänkieli, sedan blev det mer och mer försvenskat. Nu pratar jag mest meänkieli med jämnåriga, säger Sonja.

När barnen var små och Anna var med Jonna och Arvid i Finland var det en person som hörde henne prata meänkieli med den ena och svenska med den andra.

– Hon sa: varför i herrans namn pratar du två olika språk med barnen om båda är dina barn? Jag fick förklara att jag inte ville göra samma misstag två gånger, säger hon och skrattar gott åt minnet.

Sedan kom Amanda som nu är nio år. Föräldrarna var då lika meänkieli-konsekventa men svenskan tog allt större plats i familjen.

– Då hade vi två som pratade svenska hemma. Idag pratar alla tre svenska men det kommer hela tiden in ord och uttryck på meänkieli så man vet ju att det finns där, säger Anna.

När Jonna började skolan fanns det inga möjligheter att få modersmålsundervisning i meänkieli eftersom det inte gick att få ihop med elever. Så lät

Jonna fick aldrig lära sig meänkieli och ibland fick mamma Anna tolka när hon inte förstod lillebror Arvid. Jonna känner sig ändå trygg i sin tornedalska identitet.

– Men det är inget man snackar om och jag behöver ju inte skriva det i pannan, säger hon och ler.

motiveringen men Anna stred för barnens rätt till språket.

– Enligt lag hade ju mina barn rätt till det men man påstod att det inte fanns resurser.

Till slut fick Arvid modersmålsundervisning och han läste fram till halva fyran. Då fick plötsligt språklektionerna konkurrens av elevens val och man kunde välja idrott, vilket sportintresserade Arvid hellre gjorde.

– Meänkieli behandlas så styvmoderligt. Det är otroligt dåligt att man sätter in något som barnen uppfattar som "roligare"

på samma tid, säger Anna och berättar hur hon själv som liten femåring tog itu med språket, tornedalsfinska som man sa på den tiden.

– Vi bodde i Svappavaara och i grannhuset bodde en flicka som bara kunde finska och då började jag prata med henne och på den vägen lärde jag mig språket.

Familjen skrattar när de minns hur Arvid pratade meänkieli som barn.

– Du lät som en gammal farbror för du pratade ju bara meänkieli med gamla. Men när dagis och skola kom in blev det mindre meänkieli och när du en gång träffade en finsktalande som frågade varför du inte pratade meänkieli längre svarade du: "Den finns där långt nere i magen", berättar Anna.

Och precis så tror Anna och Sonja att det är med alla barnen. Anna påpekar att man ska uppmuntra barnens och ungdomarnas sätt att prata meänkieli i byn. Många varvar svenska med ord och uttryck på meänkieli och det är bättre än att inte prata alls.

– Det finns en fundamentalistisk meänkielisida som skrämmer bort folk med att säga att de inte kan prata rätt. Meänkieli har många variationer och dialekter, precis som andra språk, och så måste det få vara, säger hon.

– Jag var på ett möte igår och hälften pratade negativt om att använda meänkieli. Det sitter i, skammen från förr och det här att man inte fick använda finskan i skolan, säger Sonja.

Anna berättar att traditionellt sett har det varit viktigare att se till att pojkarna fick lära sig meänkieli. Det beror bland annat på att meänkieli

och finska är "måsten" inom jakt och fiske. Anna skrattar och berättar om en kompis som ville börja jaga men som fick höra att då måste han kunna finska

för annars platsar man inte i älgskogen.

– Kulturen är mer än bara språket men språket är en viktig pusselbit. Jag tror inte att meänkieli kommer att försvinna men vi måste acceptera att språket förändras.

ANN-HELÉN LAESTADIUS

fakta tornedalingar

» Det finns ca 50 000 tornedalingar i Sverige framförallt bosatta i Norrbotten.

» Meänkieli, tidigare kallad tornedalsfinska, är ett finsk-ugriskt språk nära besläktat med finskan. Det betyder "vårt språk".

» Tornedalingar har levt och verkat kring Torne älv troligen redan före medeltiden. År 1809 blev älven en gräns mellan Sverige och nuvarande Finland vilket fick stora konsekvenser för befolkningen i området.

» På 1880-talet inleddes försvenskningen i skolorna och barnen fick inte längre tala sitt modersmål, inte ens på rasterna. 1920 var skolorna i Tornedalen helt försvenskade. 1957 utfärdades dock ett fribrev för finska på skolrasterna och på 1960-talet kunde elever i Haparanda lära sig finska i skolan.

Foto: Tina Staffren

I det samiska dagrummet på äldreboendet Treklövern, i Åsarna, kan de äldre luta sig tillbaka och vara i en miljö de känner igen. Personerna på bilden är Märta Andersson med sitt barnbarnsbarn Aslak Kråik, 8 år.

Samiskt dagrum på äldreboende

I Bergs kommun i Jämtland har man på äldreboendet Treklövern i Åsarna tagit några steg på vägen mot en nischad äldreomsorg för samer, bland annat med samiska aktiviteter och samisk mat. Helt nytt är ett samiskt dagrum och språkurser i samiska för personalen.

– Det var när vi blev samisk förvaltningskommun som vi fick möjlighet att jobba med den här frågan, säger Annica Ryman, enhetschef för äldreboendet Treklövern i Åsarna. Hon ansvarar även för hemvården i området.

– Vi kände att vi borde göra något för de äldre – vad kan vi göra för dem så att de känner sig hemma?

Annica Ryman berättar att det just nu finns sex samer inom kommunens äldreomsorg, ett antal som kan förväntas växa framöver. Desto viktigare att det då finns möjligheter för dessa människor att få sina behov tillgodosedda även inom äldreomsorgen vad gäller sin kultur och sitt språk. Det började alltså med aktiviteter med samiska förtecken samt samisk mat en gång i veckan, tillagad i den lokala samebyn. Det kan till exempel vara kokt renkött med blodklimp, berättar Annica Ryman. Jättepulär!

Rätt till samisktalande personal

Jeanette Kråik, Samisk samordnare i kommunen berättar att det är viktigt att komma ihåg att det samiska språket är det språk dessa äldre är uppväxta med och som de senare förbjöds att tala. För personer som går in i en demens kommer ofta modersmålet tillbaka och blir det enda språket, även om de hela sitt

vuxna liv pratat samhällets majoritetsspråk. Enligt lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (LoNM) har samiskan förstärkt skydd som ger de äldre rätt till samisktalande personal, men det har vi inte lyckats lösa ännu. Vi har därför anordnat en språkkurs för personalen så att de ska få en inblick i språket och kunna kommunicera med små enkla fraser. Vi jobbar också med att informera och ge en djupare förståelse för den samiska kulturen.

– Trots att vi levt sida vid sida i alla tider så finns det en stor okunskap om den samiska kulturen i det svenska samhället och vi inom äldreboendet har hittills inte haft utrymme att jobba specifikt med dem. Det vill vi börja ändra på, säger Annica Ryman.

Trygg miljö

Jeanette Kråik betonar betydelsen av engagerade medarbetare som driver frågan om samernas rättigheter, både inom vård och omsorg och kommunen som helhet, och det finns det verkligen.

– Tanken om ett äldreboende där flera samer kan bo tillsammans gör ju att de kan prata med varandra och vara tillsammans. I det samiska dagrummet på äldreboendet Treklövern kan de luta sig tillbaka och vara i en miljö de känner igen.

Bergs kommun
Bierjen tjielte

Sydsamisk språkarena

Efter önskemål från den samiska befolkningen i kommunerna Härjedalen och Älvdalen anordnades i slutet på förra året en språkträff i Idre i norra Dalarna. Ett 30-tal personer i alla åldrar mötte då upp för att under en helg umgås tillsammans under gemytliga former med det sydsamiska språket i centrum.

– Tanken var att skapa en trygg språkarena som en del i det viktiga arbetet att revitalisera vårt språk. Och det kändes jättebra så jag är övertygad om att det blir en fortsättning, säger Malin Ripa, samisk samordnare i Älvdalens kommun och en av initiativtagarna till språkträffen.

Viktigt att föra språket vidare

En av deltagarna var 25-åriga Ida Ljungberg från Funäsdalen, som till vardags pluggar samiska 50 procent.

– Samiska är jätteroligt men svårt, speciellt gramma-

tiken, men i Idre var det muntliga språket viktigast. Inte vad som är helt rätt grammatiskt. Det var jätteskönt, säger Ida Ljungberg och skrattar. Hon menar att upplägget under språkträffen, då det enbart pratades samiska samtidigt som deltagarna tillsammans lagade mat, spelade spel, badade och bowlade, var helt perfekt.

– Det var bara att prata på den nivå man var, absolut ingen press. Att ha med de äldre, som kunde lära oss dialekten, gamla uttryck och fraser var en fantastisk möjlighet, poängterar Ida som precis som många andra i hennes egen generation vaknat upp och insett vikten

av att föra språket och det samiska kulturarvet vidare.

– Min mamma kan samiska och jag har läst samiska i skolan men inte så att jag verkligen lärt mig. För min egen skull känns det därför viktigt att jag nu lär mig på riktigt så att jag så småningom kan föra det vidare till mina barn, säger Ida Ljungberg.

Hjärtats språk

Malin Ripa har liknande erfarenhet och gläds nu över att ha fått fatt i språket på allvar. Numera talar hon oftast samiska med sin egen mamma och sina barn.

– Det är ju vårt språk det handlar om, vårt hjärtats språk och vår identitet. Det är så rikt, mjukt och nyanserat och det känns därför fantastiskt att det nu finns ett så brinnande intresse bland många samer att lära sig det på riktigt. Det är viktigt att få med de yngre, barn och ungdomar men också de äldre, språkbärarna, som kan föra vidare de gamla vardagsfraserna och uttrycken.

Spårköverföring från språkbärare till den yngre generationen. Personerna på bilden heter Irene Dorra och Tone Staffansson.

Lussebullsbakning med: Gabinus Ripa, Signe Rensberg, Marius Brandsfjell, Sunna Rensberg, Irja Brandsfjell och Karin Rensberg Ripa. I bakgrunden Malin Ripa och Franciska Rensberg.

Ett bra verktyg ...

Foton: Nisse Smith

www.herjedalen.se

www.alvdalen.se

Tornedalsteatern
Tornionlaakson teatteri

Samesløjdstiftelsen
Sámi Duodji

– arbetar med att främja, stödja och utveckla samisk slöjd och samiskt konsthantverk samt att värna om det samiska hantverks- och kulturarvet ...

www.sameslojdstiftelsen.com

É Romani Glinda

Främjar romsk kultur!
Arbetar för romer i Sverige och Europa!

Egnahemsvägen 58
141 37 Huddinge
08 779 40 31

www.romaniglinda.se

info@romaniglinda.se

Uusi Teatteri
Nya Finska Teatern

Den sverigefinska teatern som spelar för barn och ungdom

Uusi Teatteri
Bellmansgatan 15 nb
118 47 Stockholm
08-46 20 280

www.uusiteatteri.se

**Nationella minoriteter
en förutsättning för Norrbotten**

I Norrbotten har flera av de nationella minoriteterna sedan länge levt sida vid sida. Nu har de samiska- romska- och tornedalska kvinnorna påbörjat ett samarbete som lett till ökad förståelse för varandra, nya kunskaper och fördjupad vänskap.

Norrbotten är det län som bland sin befolkning har den största andelen nationella minoriteter. Samer, tornedalingar och sverigefinnar har länge spelat en viktig roll i länet med sitt språk, sin kultur och näring.

Under senare år har också romerna fått en alltmer självklar plats i länets arbete med nationella minoriteter. Detta inte minst sedan landstinget 2007 startade en serie seminarier för att belysa frågor som rör nationella minoriteternas situation med kultur, språk och etniska tillhörigheter.

Bristen på jämställdhet mellan könen inom minoritetsgrupperna har varit stor. För att stärka kvinnans roll har därför samiska, tornedalska och romska kvinnor gått samman i ett gemensamt arbete.

-Vi har så roligt ihop, framhöll Tanja Hagert, föreningen Romani Kvinnans Rätt i Samhället, RKRS, vid ett av seminarierna. I den glädjen finns nyckeln till att nätverket har fått genomslag och att kvinnor köat till våra konferenser.

Landstingets första seminarium lade fokus på samernas liv, historia och kultur. Detta följdes ett år senare när villkoren för tornedalingar, sverigefinnar och kväner diskuterades. Romernas och judarna situation diskuterades vid ännu en konferens samma år. Den gången hamnade särskilt de romska kvinnornas liv i fokus för diskussionerna.

Vid en konferens kallad Identitet och Kulturell tillhörighet diskuterades bland annat vilka problem som kan uppstå av etniska identiteter. Maria Leissner medverkade och berättade om det statliga betänkandet om romers rätt i Sverige.

Under 2011 har ytterligare en konferens arrangerats med temat Genus och Demokrati. Det var då som resultatet av samarbetet mellan samiska, romska och tornedalska kvinnor presenterades.

Norrbottens län har varit en av fem pilotregioner i den statliga kultursamverkansmodellen. I den kulturplan som Norrbottens läns landsting tagit fram tillsammans med kommunerna, det civila samhället och enskilda kulturarbetare har de nationella minoriteterna fått en tydlig och viktig roll. Ett av de prioriterade programområdena i planen är insatser för att stärka de nationella minoriteternas kulturliv i Norrbotten. Insatser ska göras för att stärka minoritetsspråken, särskilt med avseende på barn och ungas lärande samt för utvecklingen av litteratur på minoritetsspråk.

En samrådsgrupp med representanter för de nationella minoriteterna arbetar sedan flera år tillbaka i länet. Gruppen har bland annat varit med och arbetat fram Norrbottens kulturplan och de återkommande konferenserna kring minoritetsfrågor. Dessutom är Norrbotten på väg att tillsätta en minoritetskulturskulent. En central samrådsgrupp har också inrättats i Norrbottens läns landsting.

www.nll.se/kultur

Mångfald berikar Umeå

Umeå är en stad som växer. Här bor i dag 116 200 invånare från många olika kulturer. Alla invånare ska oavsett bakgrund ha likvärdiga möjligheter att använda sitt språk och utöva sin kultur. För Umeå och alla som bor här är det en tillgång för kulturliv, livskvalitet, utveckling och tillväxt. Umeå ingår också i förvaltningsområdet för samiska och finska och arbetar aktivt för att stärka de nationella minoriteterna i samhället.

Umeå är Europas kulturhuvudstad 2014 och representerar i den satsningen hela det nordliga rummet, där samer har bott och verkat sedan urminnes tider. Programåret 2014 bygger på de åtta samiska årstiderna, ett sätt att lyfta fram och synliggöra Sveriges och Europas enda urfolk.

www.umea.se/minoriteter

Nationell minoritet - en rättighet och möjlighet - för alla!

Alla elever ska ha kunskap om de nationella minoriteternas språk, kultur, religion och historia. Barn och elever som tillhör en nationell minoritet kan i förskola och skola vidareutveckla både sitt språk och sin flerkulturella tillhörighet.

Läs mer på www.skolverket.se/natmin

Skolverket

FAMILJEN KOSUNEN / PERUNKA

SVERIGEFINNAR

• Det finns uppskattningsvis 450 000–600 000 sverigefinnar i Sverige. • Minoritetsspråket är finska.

» Salme Kosunen, 67 år, pensionär

» Veijo Kosunen, 70 år, pensionär

» Pirjo Kosunen, 43 år, ekonom
» Pasi Perunka, 41 år, truckmekaniker

» Viktor Perunka, 15 år
» Mikael Perunka, 13 år
» Hannes Perunka, 11 år

Bor: Finkarby, Nykvarns kommun, Stockholms län

Hemma
hos
5
familjer

Hos familjen Kosunen i Finkarby pratas bara finska. Salme och Veijo Kosunen kom till Sverige i slutet på sextiotalet. Dottern Pirjo blev ihop med grannpojken Pasi och tillsammans har de sönerna Viktor, Mikael och Hannes.

Tvåspråkighet är en tillgång i arbetslivet

I lilla Finkarby bor tre generationer av **familjen Kosunen. Salme och Veijo Kosunen** lämnade Finland och Norra Karelen på sextiotalet och kom till Sverige. Efter att ha bott i Eskilstuna och Södertälje hittade de idyllen en mil utanför Nykvarn. I det lilla området bor också den ena av deras två söner och dottern med familjer. Den yngste sonen bor en kilometer därifrån.

Det är fredagskväll och Salme och Veijo har bjudit över dottern Pirjo, svärsonen Pasi och barnbarnen Viktor, Mikael och Hannes. Finska är och har alltid varit familjernas förstaspråk. Pirjo som var ett år när familjen kom till Sverige säger utan tvekan att hon uppfattar sig som finsk. När hon växte upp i Södertälje gick hon i en finsk klass och pratar, läser och skriver obehindrat på

”Det är alltid bra att kunna flera språk, då lär man sig också andra språk lättare.”

finska. Men hennes egna barn har valt att inte ha modersmålsundervisning i finska.

Familjen har alltid varit konsekvent och enbart pratat finska

med barnen. När det var dags för äldste sonen Viktor att börja i förskolan kunde han bara finska.

– Det kändes svårt att lämna honom där och veta att han inte kunde göra sig förstadd, säger Pirjo.

Men eftersom svenskan finns överallt var de aldrig oroliga för att barnen skulle bli dåliga på svenska. Nu är de perfekt tvåspråkiga.

– Det är alltid bra att kunna flera språk, då lär man sig också andra språk lättare, säger Mikael, som för övrigt tycker att spanska är hur lätt som helst. Pasi och Pirjo tycker inte att det är ett problem att pojkarna inte kan läsa och skriva på finska. För dem har det varit viktigast att kunna prata och göra sig förstadd.

– Man får inte vara rädd för att det blir fel. Och jag skickar alltid sms på finska och de svarar på finska. Ibland blir det lite roliga svar, säger Pirjo och skrattar.

Tvåspråkigheten är en klar fördel i vardagen. Pirjo jobbar som ekonom i Södertälje och det har hänt att hon fått hjälpa företaget med mejl och telefonsamtal på finska. Pasi jobbar som truckmekaniker på ett företag i Södertälje som har Scania som kund, en arbetsplats med många finstalande.

– Vi har alltid känt oss helt godkända i det svenska samhället, säger hon.

Veijo kom först ensam till Sverige och han minns hur han tog sig fram med ordboken i handen.

– Jag lärde mig svenska på

jobbet men jag tror att den finska identiteten inte förändras, de flesta behåller sin identitet, säger han.

Pirjo uppfattar sig som finsk, Pasi som är född i Sverige kallar sig svensk, Viktor säger att han är finsk, Hannes säger svenne och Mikael något mitt emellan.

Ingen känner att de behöver finska i kontakt med myndigheterna. Men Veijo ser ett framtida behov, särskilt inom äldreomsorgen.

– När man blir äldre är det ofta så att man glömmer svenskan och modersmålet kommer tillbaka, säger han.

Salme och Veijo är pensionärer och lever ett aktivt liv där finskan spelar en stor roll. Salme skriver dikter och tillsammans med en väninna har hon ett bokcafé i Nykvarn där de brukar ha framträdanden med sve-

FOTO: ERIK MÅRTENSSON

FOTO: JOHAN JEPPESSON

rigefinska författare. Hon läser mycket på finska och för Veijo är det självklart att titta på nyhetsprogrammet Uutiset varje dag. De är också noga med att hålla kontakten med släkten i Finland.

– Språket binder mig till Finland. Språket är Finland för mig, säger Salme.

Det finns ingen längtan tillbaka. Sverige är deras hem men tack vare språket har de en stark finsk identitet. Men Veijo sticker inte under stol med att han är orolig för att finskan är på utdöende i Sverige.

Pirjo och Pasi kan också fundera över vad som händer när killarna växer upp och kanske bildar familj med svensktalande tjejer. De är övertygade om att det går att bevara språket om man vill.

ANN-HELÉN LAESTADIUS

När det är sport på tv kan det bli diskussioner om vilket lag man ska heja på. Om det är ishockey hejar den äldre generationen på Finland medan Pirjo, Pasi och sönerna har lite skilda uppfattningar.

fakta sverigefinnar

» I Sverige finns mellan 450 000 och 600 000 sverigefinnar varav ca 250 000 talar finska.

» Fram till 1809 var Sverige och Finland samma land. Då var finskan mest utbredd i Stockholm, Mälardalen, Värmland, Dalarna och norra Sverige. Ända sedan medeltiden har en del av Stockholms befolkning bestått av finsktalande.

» Mellan 1939 och 1945 kom ca 70 000 krigsbarn från Finland till Sverige.

Södertälje
kommun

FRAMTIDSSTEGEN

– FINSKA SPRÅKET OCH KULTUREN 2010–2013

Södertälje – från idé till framtid ...

I Södertälje togs uppdraget som finsk förvaltningskommun på allvar redan från början vilket gav ett rejält försprång. Här tas allas idéer tillvara och framgångskonceptet stavas dialog. Dialog med samrådet som består av representanter för den nationella minoriteten, sverigefinnar, som är den största gruppen i Södertälje.

Södertälje är som en miniatyr av Sverige och här gäller konceptet "more is more" d.v.s mycket snack och mycket verkstad.

– Inte för att vi visste exakt hur vi skulle göra redan från början, utan för att vi vågade prova och bjuda in till dialog. Det var det som avgjorde att vi nu kan säga att vi har ett vinnande koncept, säger Anneli Clevnot, som var den som startade processen för exakt två år sedan.

Då var hon ensam men redan efter ett år såg hon till att föröka sig och tog in exakt rätt kompetens, Kima George, som arbetade som kommunikatör. Nu har de tillsammans satt fokus på framtiden och utnyttjar tidigare internationella erfarenheter och det gemensamma IT-intresset.

Idéerna strömmade in och numera pågår allt ifrån grundläggande datakurser för äldre och synskadade till aktiviteter som Ipad i förskolan. Kommunikationen sker på många sätt t ex genom att en gång i månaden ge ut ett tvåspråkigt nyhetsbrev som vi också berättar om på finska i lokalradion, 88,4 MHz.

Idag har man en handlingsplan och en kommunikationsplan som arbetats fram i dialog med både samråds- och tjänstemannagrupper. Nu är det dags för nästa steg och först ut är fortbildningssatsningen.

– Det finns fortfarande en stor okunskap om vad lagen säger och vilka krav den ställer på oss som myndighet, säger Kima George, som har tagit fram ett utbildningsmaterial riktat till både kommunens anställda och representanter för sverigefinnarna.

Framtiden – utveckling genom samarbete

Siktet 2012 är inställt på att utöka det regionala samarbetet för att lära oss av varandra sett i ett nationellt perspektiv. Till nästa år kommer vi att satsa på att agera på den internationella och digitala arenan. Vi ingår redan i ett internationellt nätverk där vi lär oss av andra länder kring deras arbete med nationella minoriteter. Varför uppfinna hjulet när det redan finns?

– Ett konkret exempel är våra facebook-kontakter i Tyskland som delar med sig av sina kunskaper kring hur utveckla äldres digitala närvaro. De har tagit fram online-workshops och lättlästa lathundar som vi kommer att översätta till finska.

– Som ni förstår använder vi alla medier och kontakter för att få största möjliga nytta till målgruppen, säger Anneli och Kima avslutningsvis och pekar på framtidsstegen där planeringen till Almedalen står högst upp på dagordningen just nu. Almedalsveckan är mötesplatsen med möjligheter att sprida och lyfta goda exempel. Vi var där förra året och såg potentialen, så Almedalen och framtiden – här kommer vi!

www.sodertalje.se/finska

Högskoleverket föreslår: Så här ska minoritetsspråken stärkas

Skapa ett "läraryft" för modersmållärare. Det är ett av många förslag som Högskoleverket har presenterat för regeringen som gett verket i uppdrag att se över hur lärarförsörjningen i de nationella minoritetsspråken kan tryggas.

"De förslag som vi presenterat för regeringen syftar till att bygga en stabil struktur för lärarförsörjningen som är långsiktig och hållbar."

Barn som tillhör de nationella minoriteterna har rätt till undervisning i sitt minoritetsspråk om de har grundläggande kunskaper i språket och om det finns lämpliga lärare. Och det är just det sistnämnda – lärarförsörjningen som är problemet. Det finns helt enkelt inte tillräckligt med lärare med kompetens att undervisa i finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska.

Det allmänna läget för minoritetsspråken är allvarligt på flera nivåer. Barn som tillhör en nationell minoritet har exempelvis rätt att få gå på en förskola på minoritetsspråket om de bor i vissa delar av landet, men finns det inte förskollärare att rekrytera så

är det omöjligt för kommunerna att leva upp till kraven.

– Vi måste ta ett helhetsgrepp om situationen – det räcker inte med att enbart satsa på lärarutbildning i minoritetsspråk. De förslag som vi presenterat för regeringen syftar till att bygga en stabil struktur för lärarförsörjningen som är långsiktig och hållbar, säger Andrea Amft, utredare på Högskoleverket, som konstaterar att hela utbildningssystemet, från förskola till forskarutbildning, måste stärkas för att minoritetsspråken ska överleva.

Högskoleverket slår i utredningen fast att bristen på kvalificerade lärare på alla nivåer i utbildningskedjan leder till att unga

riskerar att inte lära sig sitt minoritetsspråk. Som en följd av detta utarmas rekryteringsbasen, det vill säga antalet personer med kunskaper i något av minoritetsspråken som vill bli lärare.

Det i sin tur hotar språkens utveckling och överlevnad. Högskoleverket föreslår därför en rad insatser för att åtgärda situationen.

PER-ÅKE HULTBERG

Andrea Amft, utredare på Högskoleverket.

Foto: Torkel Holmström

Högskoleverkets förslag i urval:

» Lunds universitet, Södertörns högskola, Umeå universitet samt antingen Stockholms universitet eller Uppsala universitet ska få nationellt ansvar och extra medel för att stärka minoritetsspråken och utveckla lärarutbildning för undervisning i och på de fem nationella minoritetsspråken.

» Satsningar på fortbildning – läraryft – och behörighetsgivande lärarutbildning för modersmållärare och andra lärare som kan något av de fem minoritetsspråken.

» Ekonomiska stimulansmedel i form av stipendier och avskrivning av studiemedel för rekrytering till språkutbildning och lärarutbildning för undervisning i och på de nationella minoritetsspråken.

» Nationellt minoritetsspråk blir ett valbart område för studenter som läser grundlärarutbildning med inriktning mot årskurs 4–6.

» En förstärkning av läromedelsproduktionen i de nationella minoritetsspråken.

» Kunskaper om de nationella minoriteternas språk och kultur ska ingå i examensmålen för de fyra nya lärarutbildningarna.

Sheriffi är en kulturtidskrift som berättar om kultur med rötterna i Finland, på två språk. Vi går djupare än Mumin & Marimekko.

Aki Kaurismäki, Sofi Oksanen och Anna Järvinen bor hos oss.

Reportage om operamörd samsas med melankoslaviska resor via öde kyrkbyar och New Yorks karga gator.

4 nr/år ★ www.sheriffi.se ★ sanna@sheriffi.se

I Strömsund finns plats för nya invånare

Sedan 2010 ingår Strömsunds kommun i det samiska förvaltningsområdet. En samisk samordnare har anställts och nu har arbetet med att identifiera såväl samiska som övriga minoritetsfrågor startats.

Strömsunds kommun står inför stora pensionsavgångar de kommande åren. Det innebär att vi kommer att behöva anställa ny arbetskraft.

Vågar du skaffa ett annat liv?

Tycker du om att ha gott om plats, nära till storslagen natur och ett liv utan bilköer – då är vår kommun platsen för dig. Kontakta vår inflyttarservice som kan hjälpa er med:

- kontakter till kommunens hela organisation som barnomsorg och skola
- kontakter för att hitta nytt boende
- kontakter med arbetsgivare
- kontakter till olika föreningar och aktiviteter
- allmän rådgivning

Mer information: inflyttarservice@stromsund.se • 0670-167 95
Christina Åhrén, samisk samordnare • 0670-167 86
christina.ahren@stromsund.se

Strömsunds
Kommun

www.stromsund.se

Ortnamn visas på flera språk

Runt om i norra Sverige vägvisas nu alltfler ortnamn på de olika minoritetsspråken.

Det handlar inte om översättningar utan om namn som genuint och av hävd används på minoritetsspråken samiska, finska och meänkieli, säger Annette Torensjö, chef för ortnamnsmyndigheten på Lantmäteriet, den statliga myndighet som ansvarar för geografisk information och fastighetsindelning. Dit hör även kartredovisning av landets ortnamn.

”Vi fastställer namnen och deras stavning som sedan publiceras i ett ortnamnsregister.”

– Vi fastställer namnen och deras stavning som sedan publiceras i ett ortnamnsregister, namn som sedan visas på offentliga kartor av olika slag, till exempel

FOTO: NILS JOSEF LABBA

Av landets cirka en miljon ortnamn är det omkring 10 000 som kan komma att skrivas ut även på finska, samiska och meänkieli.

Fjällkartan. Men vilka platser som ska vägvisas avgörs av Trafikverket, förklarar Annette Torensjö.

– Av totalt en miljon ortnamn i landet är det cirka 10 000 som kan komma i fråga. Arbetet

med kartredovisning av namn på minoritetsspråken är dock ingen nyhet, säger Annette Torensjö, utan har pågått sedan 1970-talet.

Det som är nytt är att det nu sker mer struk-

turerat och i samarbete med Sametinget och Institutet för språk och folkminnen. De senare ansvarar för tolkningen av namnen.

– Tidigare har kartredovisningen haft ett rikssvenskt perspektiv.

Nu ska vi visa de ortnamn som används dagligdags i de olika minoritetsspråksområdena. Finns det två eller tre namnformer så ska de också redovisas och användas.

PER-ÅKE HULTBERG

Minoritetsarbetet – En högt prioriterad kommunal angelägenhet

Med 16 procent av befolkningen av finsk härkomst var det tämligen självklart för Upplands Väsby kommun att ansöka om att ingå i förvaltningsområdet för finska språket.

– Vi var tidigt ute och sökte så snart möjligheten fanns, berättar kommunalrådet Eila Bromme (FP). Själv flyttade hon från Finland till Sverige 1969 och leder nu som ordförande arbetet i den av kommunledningen utsedda samrådsgruppen för den finska minoriteten.

I gruppen finns finska föreningen, finska församlingen, finska skolan och finska PRO-representerade, dessutom ytterligare ett kommunalråd samt en representant från den politiska oppositionen. Även kommunala tjänstemän finns med i gruppen.

– Att vi är två från kommunledningen visar att det här arbetet är en viktig och högt prioriterad fråga, säger Maria Fälth (KD), ordförande i Social- och äldrenämnden.

– Det visar också, inflikar Eila Bromme, att det finns en medvetenhet om den betydelse den finska befolkningen haft att bygga upp vår kommun efter att de värvades hit som arbetskraft från 1950-talet och framåt.

Service på finska

De båda kommunalråden betonar att arbetet med det finska språket inte är något nytt i Upplands Väsby. Med en så stor finsktalande andel av befolkningen har det varit naturligt att på olika sätt ge information och service på finska, främst när det gäller äldrefrågor. Infrastrukturen har funnits, det har bara varit att dra igång, menar Eila Bromme. Skillnaden nu är att den nya lagen medfört ett ökat intresse hos den finska befolkningen och att statliga medel möjliggjort extra insatser.

– Det mest påtagliga hittills är den blåvita paviljongen med bastu på äldreboendet Hedvigsgården, en hel avdelning för finsktalande där även Sigtuna kommun köper in platser, berättar Maria Fälth.

Utöver äldrefrågor föreskriver lagen att arbetet ska fokusera på förskoleverksamhet och medborgarinformation på både svenska och finska.

– I Väsby finns finsk förskola och skola sedan 1993. Vi har ett nyinrättat kundkontaktcenter, Väsby Direkt, där det också finns finsktalande personal. Väsby Direkt är en av de kanaler vi använder för medborgarinformation på finska, berättar Eila Bromme.

”Finska lördagar på biblioteket”

En populär aktivitet är de ”Finska lördagar på biblioteket” som anordnats med överraskande många besökare. Det har varit sagostunder och teater för barn, även föreläsningar för de äldre. Biblioteket har också satsat på inköp av ny finsk litteratur, vilket varit oerhört uppskattat.

– Vi har på flera sätt varit en föregångskommun, vi var till exempel tidiga med information om hemtjänst på finska. Men vårt viktigaste bidrag, betonar Eila Bromme, har nog varit att lyfta hur viktigt det är att ha med kommunens beslutsfattare i processen för att det här arbetet ska få riktig genomslagskraft.

– Det finns mycket vi kan göra. Närmaste utmaningen är att göra insatser tillsammans med den finsktalande gruppen romer som finns här i Upplands Väsby, avslutar Maria Fälth.

Foton: Erik Mårtensson

Nya sagohörnan i biblioteket i Messingen.

Suomenkielistä neuvontaa Upplands-Bron kunnassa

Upplands-Brossa voivat suomenkieliset asukkaat käyttää äidinkieltään asioidessaan kunnan virastossa.

Suomenkielen käyttö on laissa säädetty ja Upplands-Bron kunta kuuluu vuodesta 2010 suomenkieliseen hallintoalueeseen. Tämä tarkoittaa sitä että kunnalla on vastuu huolehtia suomenkielen asemasta. Ruotsinsuomalaisilla on oikeus puhua suomea asioidessaan kunnan virastossa. Heillä on myös oikeus saada esikoulu ja van-

hustenhoito joko täysin tai osittain suomen kielellä.

Nyt on ruotsinsuomalaisilla mahdollisuus saada tietoa suomeksi asioidessaan kunnan virastossa. He voivat puhua suomea kunnan asiakaspalvelussa Marjut Rehn kanssa.

Suomenkielinen Marjut Rehn työskentelee kunnan viraston asiakaspalvelussa. Hän palvelee niitä jotka tarvitsevat neuvoa suomeksi. Hän voi myös auttaa

yksinkertaisemmissä käännöstehtävissä, olla mukana tapaamisissa ja antaa tietoa koulu-, esikou- ja vanhustenhoitoasioissa.

Olen tavoitettavissa puhelimitse. Me voimme myös sopia ajan ja tavata paikan päällä kunnantalolla Kungsängenissä.

Ruotsissa kasvaneena suomalaisena, Marjut on hyvin tietoinen monikielisuuden hyödyistä. Hän haluaa opettaa suomenkieltä myös

omille lapsilleen. Kaksikielisyys antaa heille rikkaamman elämän ja kulttuurin.

Jos haluaa löytää oman identiteettinsä ja juurensa on kieli kaikkein tärkein.

Nyt kunta kartoittaa suomenkielisen vanhustenhoidon ja esikoulu toiminnan tarvetta.

www.upplands-bro.se
08-581 690 00

Foto: Erik Mårtensson

Upplands-Bron finskspråkiga växeltelefonist Marjut Rehn. Upplands-Bro kunnan suomenkielinen puhelunvälittäjä Marjut Rehn.

Finsk vägledning i Upplands-Bro

I Upplands-Bro kan finskspråkiga invånare kommunicera med kommunen på finska. Anledningen är enkel, det handlar om rätten till sitt språk. En rätt som numera är lagligt reglerad.

Nu är det lättare för sverigefinnar i Upplands-Bro att få information från kommunen på finska. De kan till och med prata finska med en av personalen i receptionen, Marjut Rehn.

Upplands-Bro kommun

ingår sedan 2010 i förvaltningsområdet för finska språket. Det innebär ett särskilt ansvar för kommunen att värna det finska språkets ställning. Sverigefinnar har därför rätt att tala finska i sina kontakter med kommunen. Dessutom har de rätt att helt eller delvis få förskola och äldreomsorg på finska.

Marjut Rehn, finsktalande receptionist och telefonist på kommunen, finns till-

gänglig för dem som behöver vägledning på finska. Hon kan även hjälpa till med enklare översättning av texter, vara med vid möten där finska talas och informera på finska om bland annat äldreomsorg, skola och förskola.

– Jag finns självklart tillgänglig per telefon, säger hon och betonar att det dessutom går att boka möten och träffas på plats, i kommunhuset i Kungsängen.

Uppvuxen i Sverige med finska föräldrar är hon väl medveten om nyttan av att vara flerspråkig. Ambitionen är att hennes egna barn ska lära sig finska för att genom flerspråkigheten få ett rikare liv, inte minst kulturmässigt.

– När det handlar om ens identitet och att söka efter sitt ursprung så är språket grunden och därmed helt avgörande.

Kommunen kartlägger just nu behovet av äldreomsorg och förskoleverksamhet på finska.

För mer information, besök www.upplands-bro.se
Eller ring 08-581 690 00

Tilaa Ruotsin Suomalainen nyt!

**Lukunautinto
selvällä suomen kielellä!**

Täytä tilauskupongi ja postita se meille jo tänään! Voit myös soittaa tilauspalveluumme puh. 08-18 02 67 ma-pe klo 9-17
...faksata kupongin numeroon 08-18 10 73
...tai tilata sähköpostitse: pren.rspress@telia.com

**...ja RS tulee sinulle
torstaisin kotiin kannettuna!**

www.ruotsinsuomalainen.com

Tilauskupongi

Tilaa Ruotsin Suomalaisen

3 kuukauden tutustumistilaus **199:-**

Haluan ilmaisen näytteenumeron

Ei postimerkkiä,
Ruotsin Suomalainen maksaa postimaksun.

RS PRESS AB

Svarspost
Kundnummer: 110 141 200
127 20 SKÄRHOLMEN

Nimi

Jakeluosoite

Postinumero ja postitoimipaikka

Puhelin

BILAGA DN/DS

JOKKMOKK

Jokkmokks Turistbyrå
tel: 0971 - 222 50 www.jokkmokk.se

Uutiset arkisin SVT 2 klo 17.45
textat på svenska/finska
uutiset@svt.se
svt.se/uutiset

Lastenohjelmaa
suomeksi la ja su
Barnkanalen klo 16.30
karamelli@svt.se
svt.se/karamelli

Uutiset

KARAMELLI

Gaaltije-sydsamiskt kulturcentrum är ett samiskt kultur- och utvecklingscentrum

- Vi äger och driver projekt
- Säljer samisk litteratur och slöjd m.m.
- Genomför konsultuppdrag

www.gaaltije.se

GAAALTIJJE
sydsamiskt kulturcentrum

Språkkurs i Åre

Samiska språket – ett kulturarv

”I Åre kommun strävar vi efter att med särskilda insatser bidra till att ge nytt liv åt sydsamiskan så att språket kan bevaras och utvecklas för framtiden.”

Det säger Annica Löfgren, samordnare på samiska förvaltningsenheten i Åre kommun, som sedan 1 januari 2010 ingår i det samiska förvaltningsområdet.

Den samiska kulturen och språket är viktiga delar i kommunens traditioner och identitet, berättar hon. I Åredalen har samer levt och verkat sedan urminnes tider. Här kan man ta del av samernas historia och livsstil och uppleva samisk kultur på ett genuint sätt. Sameläger, temadagar, kurser och vandringar i samernas tecken är utmärkta exempel på det.

Som ett led i att ge extra skjuts åt den samiska prägel som redan finns i Åre pågår just nu en språkkurs i Sydsamiska i Järpen, med start 15 januari. Vid sju

tillfällen under våren äger en studiecirkel rum med omkring tolv deltagare. Kursen arrangeras av Studieförbundet Vuxenskolas Järpenkontor i samarbete med Åre kommun.

Ringar på vattnet

Kursen som är kostnadsfri är upplagd efter deltagarnas önskemål. Clara Kempff på Vuxenskolan i Järpen, berättar att den vänder sig till alla – oavsett bakgrund och sydsamiska språkfärdigheter – som är intresserade att fortbilda sig inom det sydsamiska språket – såväl tal som skrift och konversation.

– Det är jätteroligt att kunskaper och färdigheter i sydsamiska språket lever

vidare med sådana här grepp. Förhoppningsvis ger det sydsamiskan en knuff i rätt riktning och fler ringar på vattnet, säger Annica Löfgren.

Unikt kulturarv

I takt med att initiativet blir allt mer uppmärksammat är ambitionen att fler språkkurser ska arrangeras.

– Det samiska språket är ett unikt kulturarv. Vi hoppas verkligen att det förs vidare till kommande generationer. Vi jobbar därför målinriktat i syfte att synliggöra det sydsamiska kulturarvet i Åre kommun för såväl invånare som besökare, avslutar Annica Löfgren.

Foto: Simon Sjören

Åre kommuns åtaganden: Åre kommun tillhör förvaltningsområdet för samiska, vilket innebär ett utökat skydd för det samiska språket och kulturen. Arbetet utgår från målen om att motverka diskriminering och utsatthet, skapa förutsättningar för inflytande och delaktighet samt att genom samverkan stimulera språk och kulturell identitet.

Rätt att prata finska när du kontaktar Stockholms stad

Du som har finska som modersmål kan använda det i dina kontakter med Stockholms stad. Du har också rätt att få handlingar översatta till finska och staden ordnar med tolk om det inte finns någon på plats som kan tala finska. Du har även möjlighet att få äldreomsorg och förskoleverksamhet helt eller delvis på finska.

Är du intresserad av detta, kontakta din stadsdelsförvaltning. Du kan prata med finstalande handläggare på Kontaktcenter Stockholm, telefon 08-508 00 508. Här får du svar på frågor om till exempel förskola, skola, parkeringstillstånd med mera. Har du frågor om äldreomsorg kan du ringa Äldre direkt, 08-80 65 65.

Se också www.stockholm.se/suomeksi

Suomenkieliset voivat käyttää suomea asioidessaan Tukholman kaupungin virastoissa. Suomenkielisillä on myös oikeus saada tarvitsemansa asiakirjat suomeksi. Kaupunki järjestää tulkin ellei paikalla ole suomenkielentaitoista virkailijaa. Myös vanhustenhuollon palvelut ja esikoulu voidaan järjestää kokonaan tai osittain suomeksi.

Ota tarvittaessa yhteys kaupunginosasi hallintoon. Suomenkielisen virkailijan kanssa voi puhua Kontaktcenter Stockholm -virastossa, puh. 08-508 00 508. Siellä vastataan esim. esikoulua, koulua, pysäköintilupaa ym. koskeviin kysymyksiin. Vanhustenhuoltoa koskeviin kysymyksiin vastataan Äldre direkt numerossa 08-80 65 65.

Katso myös www.stockholm.se/suomeksi

Arbetsmarknadsförvaltningen

Box 10014, 121 26 Stockholm-Globen

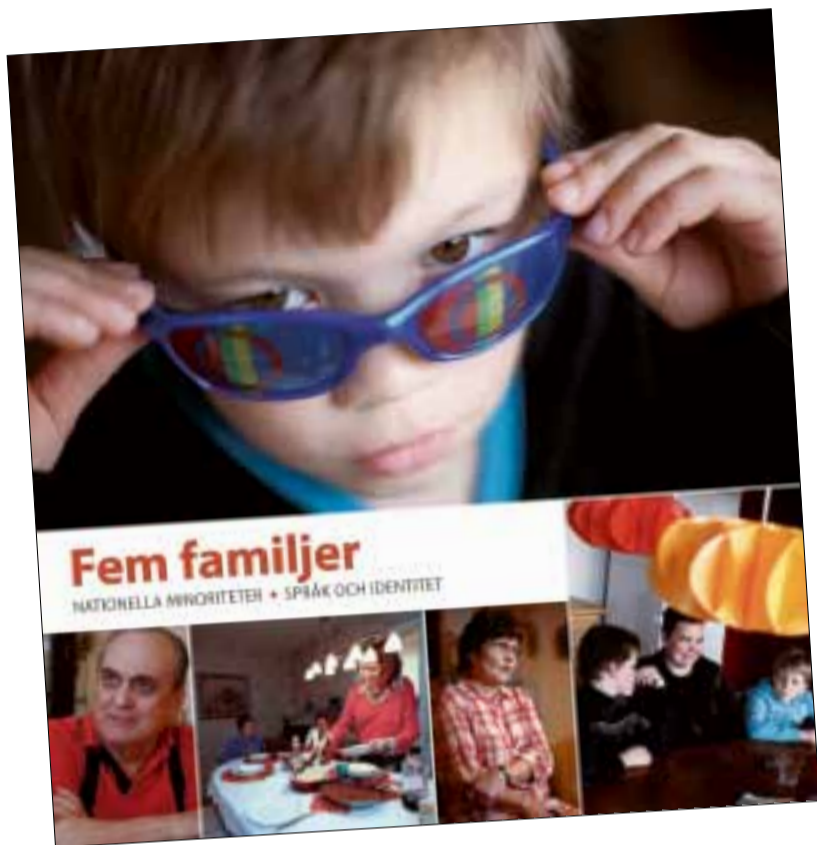
info.amf@stockholm.se

08-508 35 500

www.stockholm.se

Vill du veta mer om nationella minoriteter?

Fem familjer – språk och identitet

- Broschyr baserad på intervjuer med olika generationer från fem familjer. Familjerna berättar hur det är och har varit, att tillhöra en nationell minoritet i Sverige. Kan med fördel användas som diskussionsunderlag i skolklasser.

Populärversioner av våra årsrapporter

- Kortversion av Länsstyrelsens och Sametingets årsrapporter. Kortversion av årsrapporten 2011 kommer att finnas för beställning från mars 2012.

Fem nationella minoriteter i Sverige

- Färgglad folder som på ett lättfattligt sätt beskriver de nationella minoriteterna i Sverige samt vilka rättigheter de har enligt det grundskydd som finns i *Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk*. Lätt och bra material att sprida i många olika sammanhang.

Rättigheter och möjligheter

- Informativ broschyr med fina bilder som ger en kort bakgrund till minoritetspolitiken och några praktiska exempel på hur kommuner kan arbeta med frågor som rör nationella minoriteter.

Römsk kraft!

- Personlig, lättläst och praktiskt inriktad inspirationsbok för den som arbetar med eller är intresserad av romska frågor. Många tips på länkar och vidare fördjupningar.

Nationella minoriteters rättigheter

- Beskriver bakgrunden till minoritetspolitiken i Sverige och ger många användbara exempel på hur arbetet bedrivs i kommuner och landsting. Innehåller praktiska råd, checklistor, referenser med mera.

Beställ informationsmaterialet via minoritet.stockholm@lansstyrelsen.se

Samtliga publikationer går också att ladda ner på www.minoritet.se

Länsstyrelsen i Stockholms län har tillsammans med Sametinget ansvaret att följa upp minoritetspolitiken. Vi rapporterar årligen till regeringen hur arbetet går i kommuner, landsting och på andra myndigheter. En stor del av vårt arbete handlar också om att informera, utbilda och ge rådgivning till myndigheter och minoriteter.